

Raport z ewaluacji podsumowującej priorytet operacyjny Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa „I. Projekty kluczowe” w latach 2017–2020

I. CEL RAPORTU

W latach 2017–2020 zrealizowano w obrębie zespołów zabytkowych Krakowa 11 przedsięwzięć rewaloryzacyjnych uznanych za projekty kluczowe Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (dalej jako „NFRZK”).

Łączna wartość projektów kluczowych wyniosła według stanu na dzień sporządzenia raportu 98 409 862,22 zł, z czego w zakresie kosztów podlegających dofinansowaniu z NFRZK – 87 205 300,26 zł. Na realizację projektów kluczowych w latach 2017–2020 wydano z NFRZK 54 418 305,58 zł.

Celem raportu nie jest ocena zrealizowanych projektów jako takich, lecz sformułowanie dla Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa (dalej jako „SKOZK”) jako ustawowego dysponenta NFRZK rekomendacji dotyczących utrzymania lub zmiany założeń dofinansowań udzielanych do prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w trybie projektów kluczowych w oparciu o doświadczenia z realizacji w latach 2017–2020 w ramach priorytetu operacyjnego NFRZK „I. Projekty kluczowe” wspominanych 11 przedsięwzięć.

Projekt raportu sporządził zespół do spraw ewaluacji podsumowującej priorytet operacyjny NFRZK „I. Projekty kluczowe” w latach 2017–2020 powołany przez Prezydium SKOZK Uchwałą Nr 6/2020 z dnia 30 czerwca 2020 roku (dalej jako „Zespół”).

Zespół pracował w składzie określonym Uchwałą Nr 6/2020 Prezydium SKOZK z dnia 30 czerwca 2020 roku (ze zmianami wprowadzonymi Uchwałą Nr 15/2020 Prezydium SKOZK z dnia 13 listopada 2020 roku i Uchwałą Nr 4/2020 Prezydium SKOZK z dnia 4 grudnia 2020 roku). W skład zespołu weszli: przewodniczący SKOZK inż. arch. Borysław Czarakczew – przewodniczący Zespołu ▪ dr hab. Andrzej Betlej ▪ prof. dr hab. Piotr Dobosz ▪ prof. dr hab. Kazimierz Flaga ▪ Joanna Florkiewicz-Kamieniarczyk ▪ dr hab. Bogusław Krasnowolski ▪ prof. dr hab. Andrzej Szczerski ▪ Maciej Wilamowski ▪ prof. dr hab. Jerzy Zdrada.

II. PODSTAWA EWALUACJI

- przeprowadzone w dniach 21 i 22 maja 2020 roku wizyty studyjne Zespołu we wszystkich obiektach objętych w latach 2017–2020 projektami kluczowymi
- analiza dokumentów normatywnych
- analiza danych przetworzonych związanych z realizacją projektów kluczowych (w tym zestawień i wykazów sporządzonych przez Biuro SKOZK i Wydział Rewaloryzacji Zabytków Krakowa i Dziedzictwa Narodowego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie)
- analiza ankiet wypełnionych przez członków Zespołu

III. ZAŁOŻENIA PRIORYTETU OPERACYJNEGO „I. PROJEKTY KLUCZOWE” W LATACH 2017–2020

Tryb projektów kluczowych, w jakim udzielano w latach 2017–2020 dofinansowań w ramach priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe”, został ustanowiony jako nowość w działaniu NFRZK uchwałami Prezydium SKOZK i Zebrania Plenarnego SKOZK w dniu 2 lipca 2016 roku.

Tryb ten różnił się w wielu aspektach od przyjętych wcześniej zasad udzielania dofinansowań z NFRZK oraz od zasad stosowanych przy udzielaniu dofinansowań w latach 2017–2020 w ramach pozostałych priorytetów operacyjnych NFRZK (tj. priorytetów II–V). Podstawowe różnice dotyczyły m.in.:

- zakładanych celów
- kryteriów doboru projektów
- wielkości udzielanych dofinansowań
- rodzajów prac możliwych do objęcia dofinansowaniem
- wymaganego stopnia przygotowania projektu
- zastosowania promesy finansowania (horyzont wieloletni)
- rozliczenia dofinansowania

III.1 Cele priorytetu operacyjnego

Jako cel priorytetu operacyjnego NFRZK „I. Projekty kluczowe” wskazano utrwalenie i zabezpieczenie substancji zabytkowej obiektów przy jednoczesnym rozwinięciu lub udoskonaleniu ich funkcji związanych z propagowaniem dziedzictwa.

Poprzez powiązanie działań na rzecz ochrony dziedzictwa z działaniami na rzecz poszerzania lub udoskonalenia dostępu do niego cel ten realizował zapis art. 6 ust. 1 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* („Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”) oraz nawiązywał do obowiązującego w momencie jego sformułowania *Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014–2017*, zgodnie z którym „zaangażowanie w proces aktywnego i świadomego poznawania i korzystania z zabytków, jako istotnego elementu dziedzictwa kulturowego, jest warunkiem korzystania z wartości materialnych i niematerialnych zawartych w tym zasobie. Z tego względu za szczególnie istotne należy uznać podjęcie działań, których celem będzie jednoczesne zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego” (Uchwała Nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 roku; M.P. poz. 733).

Założenia i cele priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” wpisywały się zatem w tendencję do coraz szerszego uwzględniania potrzeb odbiorców dziedzictwa w procesie zarządzania dziedzictwem. Oczekiwania i wyobrażenia społeczeństwa są w tym ujęciu istotnym czynnikiem w zarządzaniu dziedzictwem i stanowią – obok tradycyjnie definiowanej substancji zabytkowej – integralną składową dziedzictwa, wpływającą na określenie jego wartości i celu ochrony.

III.2 Kryteria doboru projektów

Nowo utworzony priorytet operacyjny NFRZK „I. Projekty kluczowe” miał objąć zabytki o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego, stanowiące pod względem artystycznym lub historycznym wybitne świadectwa zjawisk kulturowych i społecznych, wydarzeń i procesów historycznych istotnych

dla historii Polski, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów wpisujących tę historię w kontekst uniwersalny (Uchwałą Nr 11/2016 SKOZK z dnia 2 lipca 2016 roku).

Biorąc pod uwagę cele priorytetu oraz charakterystykę obiektów, które powinny zostać nim objęte, SKOZK ustalił następujące kryteria wstępnej oceny wniosków w ramach konkursu przez zespół sterujący priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe”:

Tabela 1. Kryteria wstępnej oceny wniosków w ramach konkursu przez zespół sterujący priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe”:

Lp.	Kryterium	Maks. liczba punktów
1.	Wartość zabytkowa (historyczna, artystyczna, naukowa) chroniona projektem	40 pkt
2.	Rola projektu w upowszechnianiu dziedzictwa	15 pkt
3.	Wpływ projektu na wizerunek Polski w świecie	10 pkt
4.	Kompleksowość projektu	10 pkt
5.	Efektywność nakładów (stosunek rezultatów projektu do zakładanych kosztów)	5 pkt
6.	Deklarowany udział środków innych niż dofinansowanie z NFRZK w całości kosztów	20 pkt*
łącznie:		100 pkt

* za każde 2,5% – 1 pkt; powyżej 50% – 20 pkt)

Kryteria oznaczone w tabeli 1. numerami 2–5 były w ramach działalności NFRZK stosowane wyłącznie w priorytecie operacyjnym „I. Projekty kluczowe”. Waga kryterium oznaczonego nr 6 (wkład własny) została ograniczona do 20% ogólnej sumy punktów wobec 30% obowiązujących w przypadku pozostałych priorytetów operacyjnych NFRZK.

III.3 Wielkość udzielanych dofinansowań

Tabela 2. Ustalane w 2016 roku limity finansowe przy ubieganiu się o dofinansowanie z NFRZK (na podstawie Uchwały Nr 11/2006 SKOZK z dnia 2 lipca 2016 roku)

Priorytet operacyjny NRZK	Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania w jednym roku budżetowym	Minimalny koszt netto całości projektu kluczowego / zadania warunkujący rozpatrzenie zgłoszenia / wniosku
I. Projekty kluczowe	10 000 000 zł	1 000 000 zł*
II. Obiekty użyteczności publicznej	3 000 000 zł	200 000 zł
III. Obiekty sakralne	3 000 000 zł	100 000 zł
IV. Obiekty mieszkalne i usługowe	1 000 000 zł	100 000 zł
V. Kaplice grobowe, nagrobki, pomniki cmentarne i zespoły zieleni komponowanej	750 000 zł	15 000 zł

* dla grup zgłoszeń projektów kluczowych objętych wnioskiem o wspólne rozpatrzenie limit ten wynosił 2 000 000 zł

Dofinansowanie w ramach priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” co do zasady mogło wynosić do 85% kosztów kwalifikowanych projektu kluczowego (§ 6 ust. 1 *Zasad finansowania*), z dopuszczeniem wyjątków (por. niżej). W przypadku pozostałych priorytetów operacyjnych NFRZK (II–V) w latach 2017–2020 rozwiązaniem standardowym było dofinansowanie do 50% kosztów, także z dopuszczeniem wyjątków.

W przypadku wszystkich priorytetów operacyjnych NFRZK dopuszczalne było w latach 2017–2020 udzielenie przez SKOZK dofinansowań do 100% koniecznych kosztów realizacji, jeżeli zabytek: ■ posiadał wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową ■ wymagał przeprowadzenia

złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych ▪ z uwagi na stan zachowania wymagał niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich.

W ramach priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” na lata 2017-2020 nie udzielono dofinansowań z NFRZK wyższych niż 85% kosztów kwalifikowanych.

III.4 Rodzaje prac możliwych do objęcia dofinansowaniem

Na asortymenty prac niezbędnych do wykonania projektu kluczowego i jego poprawnego rozliczenia w latach 2017–2020 mogły składać się:

- asortymenty prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych podlegających dofinansowaniu z NFRZK (tzw. zakres kwalifikowany, dalej jako „koszty kwalifikowane”)
- asortymenty innych, zadeklarowanych przez inwestora prac niezbędnych z punktu widzenia realizacji projektu, lecz niepodlegających dofinansowaniu z NFRZK (tzw. zakres niekwalifikowany – np. wyposażenie ekspozycji muzealnych, koszty nadzoru inwestorskiego itp.; dalej jako „koszty niekwalifikowane”).

Cechą szczególną priorytetu „I. Projekty kluczowe” na tle pozostałych priorytetów operacyjnych NFRZK w latach 2017–2020 było dopuszczenie do objęcia dofinansowaniem z NFRZK napraw, wymian, modernizacji i zakładania nowych instalacji grzewczych, elektrycznych, gazowych i innych instalacji, o ile działania te były niezbędne dla osiągnięcia założonego celu projektu kluczowego (np. otwarcia muzeum spełniającego określone wymogi w zakresie zabezpieczenia eksponatów).

Tym samym zakres prac przy instalacjach możliwy do sfinansowania ze środków NFRZK był w przypadku projektów kluczowych szerszy niż w przypadku pozostałych priorytetów operacyjnych, gdzie w latach 2017–2020 dofinansowaniu z NFRZK mogły podlegać tylko prace instalacyjne niezbędne dla osiągnięcia poprawnego efektu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych objętych tym samym dofinansowaniem z NFRZK.

III.5 Zastosowanie promesy finansowania (horyzont wieloletni)

Dofinansowania z NFRZK w ramach priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” przyznawane były na lata 2017–2020 na podstawie promes SKOZK obejmujących cały okres realizacji projektu.

Zawarte w promesach przyrzeczenia miały charakter warunkowy – zawierały zastrzeżenie o możliwości wygaśnięcia bez powstania roszczeń po stronie promesobiorcy w przypadku wprowadzenia zmian ustawowych skutkujących brakiem możliwości realizacji objętego promesą przyrzeczenia. W latach 2017–2020 nie zaszyły przesłanki skutkujące uchyleniem zobowiązań zawartych w promesach.

Warunkiem odbioru promesy przez beneficjenta było złożenie oświadczenia o zapoznaniu się z określonymi w *Zasadach finansowania prac w obiektach zabytkowych ze środków NFRZK* warunkami realizacji promesy i o akceptacji związanych z tym ryzyk, w tym w szczególności ryzyka całkowitej lub częściowej niemożności realizacji przez SKOZK udzielonego w ramach promesy przyrzeczenia.

Integralną częścią promes były przedłożone przez beneficjentów karty zgłoszeń projektu kluczowego, zawierające m.in.:

- opis zakładanych efektów projektu kluczowego w zakresie zabezpieczenia, konserwacji lub restauracji substancji zabytkowej i w pozostałych zakresach (np. kulturalnym, społecznym, ekonomicznym);

- wykaz prac kwalifikujący się do dofinansowania z NFRZK i niekwalifikujący się do dofinansowania z NFRZK, składających się na projekt, uzupełniony o kosztorys prac;
- termin zakończenia realizacji projektu;
- sposób i wymiar czasowy udostępniania efektu projektu;
- parametry finansowe projektu, w tym całkowity koszt projektu z podziałem na koszty kwalifikowane i niekwalifikowane, przewidywany harmonogram roczny dofinansowań, źródła finansowania inne niż NFRZK.

Zmiany parametrów finansowych i rzeczowych projektu po wystawieniu promesy wymagały każdorazowo przedłożenia przez inwestora karty aktualizacji zgłoszenia projektu i dokonania na tej podstawie zmiany warunków udzielonej promesy uchwałą właściwego organu SKOZK podejmowaną na podstawie przedłożenia Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego i po zasięgnięciu opinii komisji problemowych SKOZK.

W związku z realizacją w latach 2017–2020 11 projektów kluczowych inwestorzy złożyli łącznie 89 zgłoszeń aktualizujących. SKOZK wystawił na ich podstawie **63 aktualizacje promes**.

III.6 Wymagany stopień przygotowania projektu

Do ubiegania się o dofinansowanie w trybie projektu kluczowego dopuszczono regulaminowo w 2016 roku przedsięwzięcia, które w momencie przyznania promesy pozostawały w fazie koncepcyjnej (zgłaszający projekt w momencie ubiegania się o dofinansowanie nie posiadał dokumentacji projektowej i konserwatorskiej lub pozwoleń administracyjnych niezbędnych do realizacji). W takim przypadku warunkiem udzielenia przez SKOZK promesy finansowania było objęcie projektem wszystkich faz niezbędnych do osiągnięcia finalnego celu (tj. fazy projektowej i fazy realizacyjnej).

Powyższa zasada wynikała z przeświadczenia, że oferta NFRZK związana z trybem projektów kluczowych powinna mieć charakter sprawczy – inicjować działania, które z różnych powodów, w tym finansowych, nie zostały w dotychczasowej historii NFRZK podjęte. Oceniano, że możliwość powiązania w ramach jednej promesy sporządzenia dokumentacji i wykonania prac może być czynnikiem przełamującym dotychczasową niechęć części dysponentów zabytków do podejmowania projektów rewaloryzacyjnych o dużej skali złożoności.

Beneficjenci nie posiadający w chwili otrzymania promesy dokumentacji projektowej lub pozwoleń na realizację prac, przystępując do projektu kluczowego na zasadzie „zaprojektuj i zrealizuj” ponosili w całości ryzyko wiążące się z obowiązkiem zwrotu otrzymanych środków w przypadku niezrealizowania celu projektu z powodu niepozyskania dokumentacji projektowej, pozyskania dokumentacji projektowej przewidującej inne parametry realizacji niż określone w zgłoszeniu projektu kluczowego lub w związku z nieotrzymaniem pozwoleń administracyjnych na realizację projektu o parametrach zapisanych w zaakceptowanej przez SKOZK karcie zgłoszenia projektu.

Wśród 11 zrealizowanych projektów kluczowych zakwalifikowanie do dofinansowania z NFRZK projektu nieposiadającego w chwili aplikowania o środki NFRZK dokumentacji projektowej zaszło w jednym przypadku – remontu dawnego Arsenału Miejskiego w zespole Muzeum XX. Czartoryskich.

III.7 Rozliczenie dofinansowania

Stwierdzenie realizacji projektów kluczowych w latach 2017–2020 dokonywane być winno w oparciu o realizację założonych nakładów w częściach kwalifikowanej i niekwalifikowanej oraz osiągnięcie celu

projektu, pod rygorem zwrotu otrzymanego z NFRZK dofinansowania. W dwóch przypadkach (projekty muzealne w klasztorze Dominikanów i opactwie Cystersów) decyzją SKOZK beneficjenci uzyskali możliwość zamknięcia realizacji części niekwalifikowanej projektów (ekspozycji muzealnych) po 1 stycznia 2021 roku. Wykonanie projektów, łącznie z wydatkami niekwalifikowanymi przełożonych na 2021 rok, podlega stwierdzeniu przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie.

Podmiot korzystający z dofinansowania z NFRZK w trybie projektów kluczowych i jego następcy prawni zobowiązani są do utrzymania przez okres 5 lat kalendarzowych począwszy od roku następującego po roku zakończenia ostatniego zadania objętego dofinansowaniem z Narodowego Funduszu trwałości projektu rozumianej jako zachowanie przeznaczenia zabytku (lub jego części) oraz sposobu i wymiaru czasowego jego udostępniania przewidzianych w zgłoszeniu projektu kluczowego stanowiącym podstawę wydania promesy obowiązującej w chwili zakończenia finansowania projektu z NFRZK.

Tabela 3. Podstawowe różnice między dofinansowaniami z NFRZK udzielanymi w trybie konkursowym i we wprowadzonym w 2016 roku trybie projektów kluczowych (według stanu normatywnego z dnia 2 lipca 2016 roku)

Zagadnienie	Tryb konkursowy	Tryb projektów kluczowych
Udoskonalenie funkcji zabytku związanych z propagowaniem dziedzictwa jako cel strategiczny	Nie	Tak
Maksymalna wartość dofinansowania na jeden rok budżetowy	do 3 mln zł*	do 10 mln zł
Maksymalny udział procentowy dofinansowania w wartości przedsięwzięcia (poza wyjątkami)	do 50%	do 85%
Rozpatrywanie wniosków o dofinansowanie dotyczących łącznie fazy projektowej i wykonawczej	Nie	Tak
Obligatoryjność poniesienia kosztów niekwalifikowanych	Nie	Tak
Kryterium kwalifikowalności wydatków na prace w zakresie instalacji	Poprawność efektów innych typów prac	Niezbędność dla osiągnięcia celu projektu
Horyzont finansowania	Jednoroczny	Wieloletni
Forma przyrzeczenia dofinansowania	Zapis w rocznym planie NFRZK	Zapis w rocznym planie NFRZK + promesa SKOZK
Minimalny okres upublicznienia ogłoszenia o zamówieniu publicznym na stronie internetowej SKOZK **	11 dni roboczych	16 dni roboczych
Kontrola przez Małopolski Urząd Wojewódzki warunków konkursu ofert organizowanych przez beneficjentów niestosujących przepisów ustawy Pzp	Po upublicznieniu ogłoszenia	Przed upublicznieniem ogłoszenia
Wymóg zwrotu dofinansowań z lat poprzednich w przypadku niezrealizowania założonego celu	Nie	Tak

* w ramach priorytetów operacyjnych „II. Obiektu użyteczności publicznej” i „III. Obiekty sakralne”

** niezależnie od obowiązków w zakresie upublicznienia ogłoszenia wynikających ze stosowania przez określone kategorie beneficjentów przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych

IV. WDROŻENIE PRIORYTETU OPERACYJNEGO „I. PROJEKTY KLUCZOWE”

Priorytet operacyjny NFRZK „I. Projekty kluczowe” został ustanowiony przez Zebranie Plenarne SKOZK 2 lipca 2016 roku (§ 3 Uchwały Nr 11/2016 SKOZK z dnia 2 lipca 2016 roku) przy założeniu, że objęte nim projekty zostaną zrealizowane w latach 2017–2019 (cykl trzyletni). Harmonogram konkursu o dofinansowania projektów kluczowych określała Uchwała Nr 10/2016 Prezydium SKOZK z dnia 2 lipca 2016 roku.

Nabór zgłoszeń projektów trwał od 5 lipca do 7 października 2016 roku.

Do 9 września 2016 roku podmioty zainteresowane realizacją projektu kluczowego mogły wystąpić o wstępną opinię zespołu sterującego na temat zgodności założeń projektu z celami strategicznymi SKOZK (dokument „Program i kierunki działania SKOZK” przyjęty Uchwałą Nr 7/2014 SKOZK z dnia 8 listopada 2014 roku z późn. zm.) celem umożliwienia na tym etapie zmian w projekcie.

Do wstępnego zaopiniowania złożono założenia 13 projektów. Zespół sterujący zaopiniował je 20 września 2016 roku.

W terminie naboru wpłynęły 32 zgłoszenia projektów kluczowych. Biuro SKOZK po przeprowadzeniu weryfikacji pod kątem poprawności formalnej zakwalifikowało z tej liczby do rozpatrzenia 30 zgłoszeń.

Łączne zapotrzebowania na środki NFRZK ujęte w zgłoszeniach podlegających rozpatrzeniu przez SKOZK wynosiło **144 058 390,33 zł**.

Oceny zgłoszeń dokonał zespół sterujący priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” w składzie ustalonym Uchwałą Nr 13/2016 Prezydium SKOZK z dnia 2 lipca 2016 roku:

1. prof. dr hab. Franciszek Ziejka – przewodniczący SKOZK
2. dr Zbigniew Beiersdorf – członek SKOZK, historyk sztuki
3. ks. inf. dr Bronisław Fidelus – członek SKOZK, wikariusz generalny Archidiecezji Krakowskiej
4. prof. dr hab. inż. arch. Kazimierz Flaga – członek SKOZK, specjalista w zakresie budownictwa lądowego, przewodniczący Komisji Ochrony Krajobrazu Kulturowego Krakowa
5. dr inż. arch. Jan Janczykowski – Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
6. dr hab. Andrzej Kulig – zastępca Prezydenta Miasta Krakowa
7. dr hab. Bogusław Krasnowolski – Zastępca Przewodniczącego SKOZK, historyk sztuki, przewodniczący Komisji Programowania i Oceny Realizacji SKOZK
8. Józef Pilch – Wojewoda Małopolski
9. Maciej Wilamowski – sekretarz SKOZK, dyrektor Biura SKOZK.

Z 30 podlegających ocenie projektów zespół sterujący rekomendował:

- 10 projektów do objęcia dofinansowaniem (oceny 85,14 – 73,38 pkt)
- 10 projektów do umieszczeniu na liście rezerwowej (oceny 72,94 – 60,25 pkt)
- 10 projektów jako niekwalifikujące się do dofinansowania (oceny 56,25 – 20,63 pkt).

Po uzyskaniu dodatkowych opinii komisji problemowych i Prezydium SKOZK, w oparciu o materiały przygotowane przez Wydział Rewaloryzacji Zabytków Krakowa i Dziedzictwa Narodowego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, SKOZK Uchwałą Nr 13/2016 z dnia 17 grudnia 2016 roku objął przyrzeczeniem dofinansowania na lata 2017–2019 10 projektów oraz przyjął listę rezerwową obejmującą 12 projektów. 29 grudnia 2016 roku dla projektów objętych dofinansowaniem wystawiono promesy SKOZK.

W styczniu 2017 roku Opactwo Benedyktynów w Tyńcu złożyło oświadczenie o odstąpieniu od realizacji projektu objętego udzieloną promesą, w wyniku czego promesa nr 10 wygasła i zostały uwolnione środki NFRZK w kwocie 6,76 mln zł. W związku z tym 31 marca 2017 roku SKOZK objął przyrzeczeniem dofinansowania dodatkowo dwa projekty z listy rezerwowej, obejmujące dawny Arsenał Miejski w zespole Muzeum XX. Czartoryskich oraz adaptację Bastionu V Fortu nr 2 „Kościusko” na Muzeum Kościuszkowskie. Promesy dla tych projektów zostały wystawione 4 kwietnia 2017 roku.

Tym samym priorytet operacyjny „I. Projekty kluczowe” objął ostatecznie następujących 11 projektów (w nawiasach nazwy skrócone użyte w opisach tabel i wykresów w dalszej części raportu):

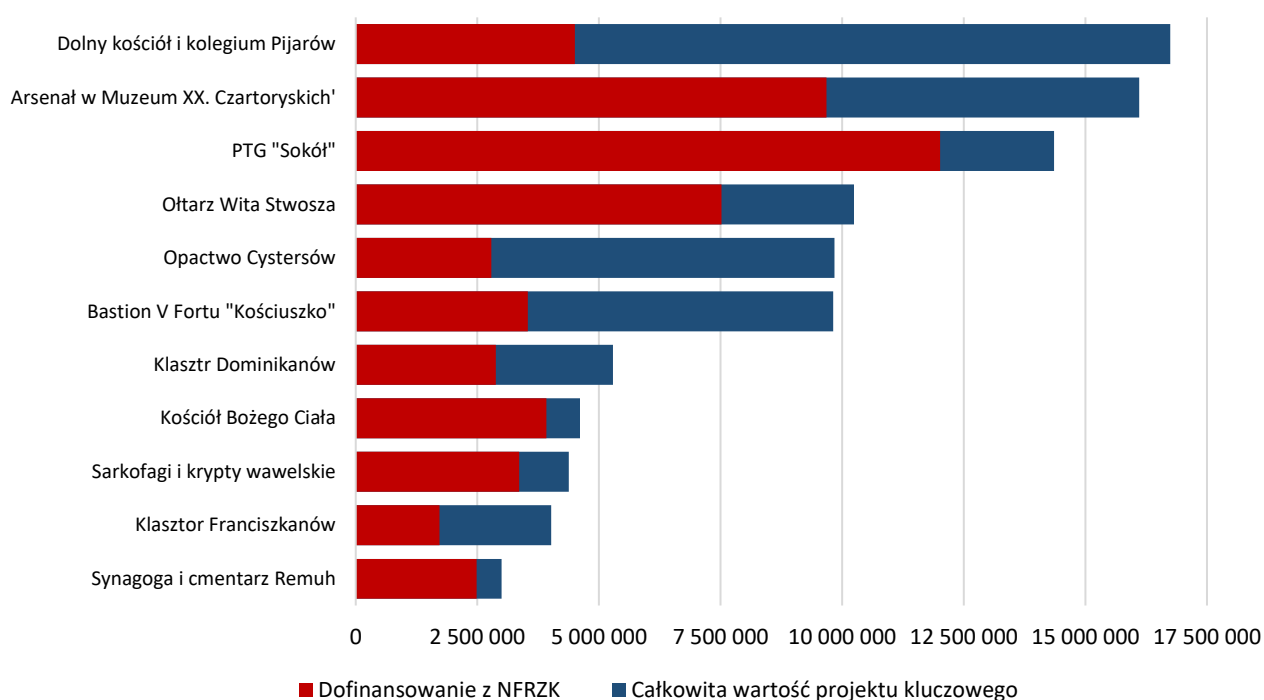
- 1) **„Konserwacja sarkofagów królów polskich i członków ich rodzin oraz wieszczów i bohaterów narodowych wraz z remontem konserwatorskim wnętrza krypt w archikatedrze na Wawelu”**, beneficjent: Parafia Rzymsko-Katolicka Św. Stanisława B. M. i Św. Wacław M. w Krakowie (*Sarkofagi i krypty wawelskie*);
- 2) **„Kontynuacja kompleksowych prac badawczych i konserwatorskich Ołtarza Wita Stwosza (1489 r.)”** w bazylice Mariackiej, beneficjent: Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie (*Ołtarz Wita Stwosza*);
- 3) **„Utworzenie Muzeum Polskiej Prowincji Dominikanów w części średniowiecznych i nowożytnych zabudowań klasztornych”** w zespole klasztorным Dominikanów, beneficjent: Klasztor Ojców Dominikanów (*Klasztor Dominikanów*);
- 4) **„Kompleksowa renowacja krużganków klasztornych wraz z otwarciem ich dla zwiedzających i przystosowaniem do funkcji nowej przestrzeni kulturalnej”** w zespole klasztorным Franciszkanów, beneficjent: Klasztor Franciszkanów (przy pl. Wszystkich Świętych 5; *Klasztor Franciszkanów*);
- 5) **„Realizacja projektu »Perła polskiego baroku – rewaloryzacja nowo odkrytych, zabytkowych polichromii w krypcie kościoła oraz remont konserwatorski klasztoru w celu zabezpieczenia i udostępnienia zabytkowych wnętrz na działalność kulturalną« wraz z wykonaniem sygnalizacji alarmu pożarowego w kościele”** w zespole klasztorным Pijarów (Promesa Nr 5 SKOZK, beneficjent: Polska Prowincja Zakonu Pijarów (*Krypta i kolegium Pijarów*);
- 6) **„Rewaloryzacja zespołu synagogi Remuh wraz z konserwacją nagrobków na Cmentarzu Remuh i utworzeniem ścieżki edukacyjnej”**, beneficjent: Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie (*Synagoga i cmentarz Remuh*);
- 7) **„Kontynuacja konserwacji wnętrza kościoła pw. Bożego Ciała w zespole klasztorным Kanoników Regularnych Laterańskich w Krakowie”**, beneficjent: Rzymskokatolicka Parafia pw. Bożego Ciała w Krakowie (*Kościół Bożego Ciała*);
- 8) **„Kompleksowe odnowienie budynku Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego »Sokół« w Krakowie – prace konserwatorskie, restauratorskie i remontowe”**, beneficjent: Polskie Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” (PTG „Sokół”);
- 9) **„Utworzenie Muzeum Cystersów w Mogile w budynkach dawnego Pałacu Opatów i Przeoratu wraz z rewaloryzacją otoczenia”** w zespole Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile, beneficjent: Opactwo Ojców Cystersów w Krakowie-Mogile (*Opactwo Cystersów*);
- 10) **„Zaprojektowanie, przebudowa i remont konserwatorski dawnego Arsenálu Miejskiego wraz z Basztami Stolarską i Ciesielską, będących częścią historycznej siedziby Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie”**, beneficjent: Muzeum Narodowe w Krakowie (*Arsenał w Muzeum XX. Czartoryskich*);

- 11) „Utworzenie Muzeum Kościuszkowskiego z wystawą stałą pt. »Kościuszek – bohater wciąż potrzebny« w kompleksie Bastionu V w Forcie nr 2 »Kościuszek« oraz trasy edukacyjnej na Kopcu Kościuszki w Krakowie z przystosowaniem dla osób niepełnosprawnych” beneficjent: Komitet Kopca Kościuszki (dalej jako: *Bastion V Fortu „Kościuszek”*).

V. OPISY PROJEKTÓW

Priorytet operacyjny „I. Projekty kluczowe” objął 11 przedsięwzięć o zróżnicowanej skali nakładów. W niniejszym rozdziale zostały zestawione podstawowe informacje o ich zakresie merytorycznym i wiążących się z nimi nakładach finansowych.

Wykres 1. Wartość całkowita projektów kluczowych i dofinansowań z NFRZK udzielonych w latach 2017–2019 (w kolejności wg wartości projektów od najdroższego).

Projekt kluczowy „Konserwacja sarkofagów królów polskich i członków ich rodzin oraz wieszczów i bohaterów narodowych wraz z remontem konserwatorskim wnętrz krypt w archikatedrze na Wawelu”

Projekt zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 1 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu z 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	4 378 455,59 zł	3 361 268,37	76,77%
– w tym część kwalifikowana	4 240 695,59 zł		79,26%
– w tym część niekwalifikowana	137 760,00 zł		

W zakresie kosztów kwalifikowanych poddano konserwacji sarkofagów oraz przeprowadzono remont wnętr krypt.

Prace przy sarkofagach objęły ich pełną konserwację wraz z rekonstrukcją brakujących aplikacji. Dla sarkofagów wykonano nowe, drewniane podesty celem polepszenia ekspozycji i wentylacji. Prace objęły sarkofagi:

- królów: Stanisława Leszczyńskiego, Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy, Jana Kazimierza, Augusta II Mocnego
- królowych: Barbary Zapolyi, Konstancji Austriaczki, Cecylii Renaty, Marii Ludwiki Gonzagi, Anny Austriaczki
- dzieci królewskich: królewiczów Jana Alberta Wazy, Jana Zygmunta Wazy, Zygmunta Kazimierza Wazy i Aleksandra Karola Wazy, królewien Marii Anny Izabeli Wazy, Anny Marii Wazy
- wieszczów: Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego
- marszałka Józefa Piłsudskiego

Remont wnętr krypt objął ściany, wątki kamienne, posadzki i elementy wystroju, modernizację instalacji elektrycznej i instalacji wentylacji mechanicznej. Remont objął: wejście do krypt wraz z przedsionkiem (wejście z kaplicy Czartoryskich), kryptę króla Władysława IV i Cecylii Renaty, kryptę pod południowym ramieniem ambitu, kryptę pod kaplicą Zyguntowską, kryptę pod kaplicą Wazów, korytarz przed kryptą Piłsudskiego, kryptę marszałka Józefa Piłsudskiego z przedsionkiem, kryptę Wieszczów Narodowych, reprezentacyjne wejście do Grobów Królewskich z kolumnami i baldachimem z napisem „Corpora dormiunt, vigilat animae”.

W zakresie kosztów niekwalifikowanych wykonano i zamontowano 4 multimedialne tablice informacyjne.

Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikowanych było konsorcjum firm: Konserwacja i Rekonstrukcja Detali Architektonicznych Włodzimierz Drabczyński (lider), AT Pracownia Konserwacji Zabytków Agnieszka Trzos (partner) i ŻURI Firma Elektryczno-Budowlana Andrzej Żurek (partner).

Projekt kluczowy „Kontynuacja kompleksowych prac badawczych i konserwatorskich Ołtarza Wita Stwosza (1489 r.)”

Projekt zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 2 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	10 246 191,42 zł	7 516 097,24 zł	73,35%
– w tym część kwalifikowana	10 246 191,42 zł		73,35%
– w tym część niekwalifikowana	0,00 zł		

W ramach kosztów kwalifikowanych przeprowadzono pierwszą od czasów wielkiej konserwacji powojennej z lat 1946–1949 pełną, kompleksową konserwację i restaurację Ołtarza Wita Stwosza. Przeprowadzono interdyscyplinarne badania konserwatorskie zabytku w celu pełnego rozpoznania jego stanu zachowania, ustalenia stratygrafii nawarstwień i określenia wytycznych konserwatorskich.

Projekt kluczowy stanowił kontynuację prac prowadzonych przy udziale NFRZK od 2015 roku. W ramach projektu pracami objęto predellę, kwatery skrzydeł stałych i ruchomych oraz scenę główną. Finansowanie z NFRZK w trybie projektu kluczowego pozwoliło przyspieszyć realizację całości przedsięwzięcia i zamknąć je w 6 sezonach konserwatorskich (w chwili rozpoczynania prac konserwatorskich przewidywano ich zakończenie w 2021 roku, tj. po 7 sezonach konserwatorskich).

Projekt nie obejmował kosztów niekwalifikowanych.

Wykonawcą prac był Międzyuczelniany Instytut Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie i Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

Projekt kluczowy „Utworzenie Muzeum Polskiej Prowincji Dominikanów w części średniowiecznych i nowożytnych zabudowań klasztornych”

Projekt w zakresie kosztów kwalifikowanych został zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 3 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku). Beneficjent zobowiązał się wykonać w pełni część niekwalifikowaną do końca 2021 roku pod rygorem zwrotu otrzymanych z NFRZK środków.

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	5 291 121,98 zł	2 877 119,08 zł	54,38%
– w tym część kwalifikowana	3 384 845,98 zł		85,00%
– w tym część niekwalifikowana	1 906 276,00 zł		

W ramach kosztów kwalifikowanych wykonano prace konserwatorskie, budowlane i instalacyjne w pomieszczeniach przylegających do tzw. atrium klasztoru Dominikanów oraz w piwnicach pod tymi pomieszczeniami, w celu ich adaptacji na siedzibę powstającego Muzeum Polskiej Prowincji Dominikanów (część ekspozycyjna, techniczna i magazynowa).

Prace konserwatorskie objęły wątki kamienne i ceglane z okresu od XIII do XVIII wieku wraz z konserwacją i częściową rekonstrukcją ściany romańskiej, a także konserwację tynków z okresu od XV do XIX wieku.

Remont konserwatorski polegał na przebudowie dawnej pracowni konserwatorskiej klasztoru na główne pomieszczenie ekspozycyjne. W celu powiększenia przestrzeni ekspozycyjnej pogłębiono poziom piwnic, co wiązało się z jednoczesnym zabezpieczeniem konstrukcyjnym budowli. Robotom towarzyszyły badania archeologiczne. Wykonano instalacje elektryczną i słaboprądową, wodno-kanalizacyjną, centralnego ogrzewania oraz wentylacji mechanicznej.

W ramach kosztów niekwalifikowanych inwestor zobowiązał się do 31 grudnia 2021 roku wykonać i zainstalować wyposażenia magazynowe i muzealne (gabloty ekspozycyjne i instalacje multimedialne).

Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikowanych było konsorcjum firm: DES Henryk Dowgier, Anna Dowgier Spółka Jawna (lider), AC Konserwacja Zabytków Piotrowski, Kosakowski Spółka Jawna (partner).

Projekt kluczowy „Kompleksowa renowacja krużganków klasztornych wraz z otwarciem ich dla zwiedzających i przystosowaniem do funkcji nowej przestrzeni kulturalnej” w klasztorze Franciszkanów Konwentalnych przy pl. Wszystkich Świętych

Projekt zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 4 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	4 015 136,75 zł	1 724 695,03 zł	42,95%
– w tym część kwalifikowana	2 809 864,82 zł		61,38%
– w tym część niekwalifikowana	1 205 271,93 zł		

W zakresie kosztów kwalifikowanych wykonano prace konserwatorskie w skrzydłach wschodnim, południowym i zachodnim krużganków klasztoru. Objęły one konserwację i renowację polichromii na ścianach i sklepieniach, posadzki, epitafiów i obrazów biskupów krakowskich, epitafiów i tablic upamiętniających dobroczyńców klasztoru, portali kamiennych i witraży, a także montaż drzwi i krat oraz zewnętrznego oszkleńa osłonowego.

W zakresie kosztów niekwalifikowanych wdrożono system informacji dla zwiedzających oparty o kody QR, zdigitalizowano księgozbiór biblioteki klasztornej i zmodernizowano oświetlenie krużganków.

Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikowanych było konsorcjum firm: Firma Budowlano-Konserwatorska Jacenty Bielawski (lider), Konserwacja Dzieł Sztuki Bogusław Krówka (partner), „Ars Vitrea” Artystyczna i Konserwatorska Pracownia Witraży Lesław Heine (partner), Firma Renowacja Detali Architektonicznych Mariusz Sikorski (partner), Firma Budowlano-Konserwatorska Katarzyna Bielawska (partner).

Projekt kluczowy „Realizacja projektu »Perła polskiego baroku – rewaloryzacja nowo odkrytych, zabytkowych polichromii w krypcie kościoła oraz remont konserwatorski klasztoru w celu zabezpieczenia i udostępnienia zabytkowych wnętrz na działalność kulturalną« wraz z wykonaniem sygnalizacji alarmu pożarowego w kościele” w zespole kościelno-klasztornym Pijarów

Projekt zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 5 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku z późniejszymi aktualizacjami).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	16 748 282,84 zł	4 508 431,10 zł	26,92%
– w tym część kwalifikowana	16 616 629,16 zł		27,13%
– w tym część niekwalifikowana	131 653,68 zł		

W zakresie kosztów kwalifikowanych wykonano prace konserwatorskie, budowlane i instalacyjne w dolnym kościele oraz kompleksowy remont budynku kolegium zakonnego wraz z jego dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Prace w dolnym kościele objęły odsłonięcie, konserwację i częściową rekonstrukcję pierwotnego wystroju malarskiego z cyklem malowideł ściennych z XVIII wieku o tematyce pasyjnej, a także

konserwację i częściowe odtworzenie związanego z pierwotną funkcją tego miejsca wyposażenia kaplicy Świętych Schodów (z relikwiarzami i tzw. Więzieniem Chrystusowym). W celu dostosowania tej części zespołu klasztorowego do funkcji ekspozycyjnych (wystawy czasowe) wykonano również przebudowę piwnic, przebudowę przyłącza instalacji kanalizacyjnej ogólnospławnej, wewnętrznej instalacji kanalizacji sanitarnej i opadowej oraz nowe instalacje elektryczne, nagłośnieniowe, grzewcze z pompami ciepła, wentylacji mechanicznej i instalację słaboprądową. Wykonano ponadto izolację pionową ścian krypty (w obrębie schodów od ulicy Pijarskiej) metodą izolacji kurtynowej oraz nowy system alarmu pożarowego.

Prace w obrębie kolegium w zakresie kosztów kwalifikowanych objęły roboty budowlane (przemurowania, prace elewacyjne od dziedzińca, podbicie fundamentów, prace izolacyjne, a także instalacyjne). Prace konserwatorskie objęły oryginalne wyprawy tynkowe, odsłonięcie i konserwację polichromii pompejańskiej w klatce schodowej, polichromii w pomieszczeniu furty, polichromii późnobarokowych w pomieszczeniu dawnej zakrystii. Dokonano również pełnego odsłonięcia dekoracji późnobarokowej w pomieszczeniu dawnego refektarza i przeprowadzono jej konserwację techniczną. Zainstalowano windę łączącą kondygnacje użytkowe kolegium z piwnicami skomunikowanymi z dolnym kościołem.

W zakresie kosztów niekwalifikowanych wyposażono dolny kościół i piwnice w meble oraz urządzenia teatralno-widowiskowe i nagłośnieniowe niezbędne dla realizacji przedsięwzięć kulturalnych.

Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikowanych była Firma Konserwatorska Piotr Białko Zabytki Malarstwa, Rzeźby, Architektury sp. z o.o.

Projekt kluczowy „Rewaloryzacja zespołu synagogi Remuh wraz z konserwacją nagrobków na Cmentarzu Remuh i utworzeniem ścieżki edukacyjnej”

Projekt zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 6 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku z późniejszymi aktualizacjami).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	2 999 433,62 zł	2 486 788,58 zł	82,91%
– w tym część kwalifikowana	2 925 633,62 zł		85,00%
– w tym część niekwalifikowana	73 800,00 zł		

W zakresie kosztów kwalifikowanych wykonano prace konserwatorskie i budowlane w zespole synagogi i cmentarza. W obrębie synagogi zakończono prace tynkarskie przy elewacjach i wzmocnienie konstrukcji schodów do znajdującego się na piętrze pomieszczenia biblioteki. Dokończono konserwację wnętrza synagogi w obrębie sali modlitwowej i babinca poprzez odnowę metalowego wystroju (żyrandole i kinkiety) oraz ślusarki okien i ich szyb (witraże). Odtworzono historyczne wyjście z babinca na cmentarz. Przeprowadzono remont konserwatorsko-budowlany i wzmocnienie konstrukcyjne muru cmentarza od ul. Lewkowej. Przeprowadzono konserwację ok. 400 kamiennych nagrobków w kwaterze środkowej (za synagogą w kierunku zachodnim, w stronę ul. Jakuba) oraz na północ od synagogi i w kierunku ulicy Szerokiej (podanie liczby nagrobków w przybliżeniu wynika z faktu, że część z nich zachowała się w formie destruktywów). Wykonano alejki wzdłuż kwater cmentarza objętych pracami.

W zakresie kosztów niekwalifikowanych zaprojektowano i wykonano stanowisko multimedialne z informacjami o historii synagogi i cmentarza oraz historii społeczności żydowskiej Kazimierza.

Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikowanych było konsorcjum firm: KROZ Henryk Pachla (lider), Konserwacja i rekonstrukcja detali architektonicznych Włodzimierz Drabczyński (partner).

Projekt kluczowy „Kontynuacja konserwacji wnętrza kościoła pw. Bożego Ciała w zespole klasztornym Kanoników Regularnych Laterańskich w Krakowie”

Projekt zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 7 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku z późniejszymi aktualizacjami).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	4 610 099,59 zł	3 918 584,66	85,00%
– w tym część kwalifikowana	4 610 099,59 zł		85,00%
– w tym część niekwalifikowana	0,00 zł		

W zakresie kosztów kwalifikowanych wykonano pełną konserwację części wyposażenia i wystroju kościoła Bożego Ciała, w tym: powierzchni czterech przęseł sklepienia prezbiterium (z odsłonięciem polichromowanej dekoracji ornamentальной), belki tęczowej z grupą rzeźb, tronu prepozyta oraz ołtarzy: św. Marii Magdaleny, Chrystusa Salwatora, Matki Boskiej Łaskawej, Chrystusa Ukrzyżowanego, św. Józefa (połączoną z odsłonięciem i konserwacją ich pierwotnej, barokowej kolorystyki). Wykonano również badania konserwatorskie na sklepieniach nawy głównej i naw bocznych. Prace wykonane w ramach projektu kluczowego stanowiły kontynuację kompleksowej odnowy wnętrza świątyni prowadzonej przy zaangażowaniu finansowym NFRK od 2002 roku.

Projekt nie posiadał kosztów niekwalifikowanych. Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikowanych była Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki Sima Art Sp. z o.o.

Projekt kluczowy „Kompleksowe odnowienie budynku Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego »Sokół« w Krakowie – prace konserwatorskie, restauratorskie i remontowe”

Projekt zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 8 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku z późniejszymi aktualizacjami).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	14 355 186,01 zł	12 015 477,61 zł	83,70%
– w tym część kwalifikowana	14 135 856,01 zł		85,00%
– w tym część niekwalifikowana	73 800,00 zł		

W zakresie kosztów kwalifikowanych wykonano prace konserwatorskie oraz kompleksowe roboty budowlano-remontowe i instalacyjne w całym budynku.

Prace konserwatorskie we wnętrzach objęły główną salę gimnastyczną (w której odtworzono wystrój malarski ścian i sklepienia autorstwa Antoniego Tucha), salę im. Talowskiego (w której odtworzono złoceń), salę klubową (w której odsłonięto i uzupełniono polichromię), klatkę schodową oraz salę łuczniczą (w której uporządkowano instalacje).

Zabezpieczono konstrukcję budynku w obrębie fundamentów, wymieniono strop nad salą główną i wzmocniono więźbę dachową. Wykonano prace izolacyjne i odwodnieniowe. Roboty we wnętrzu budynku objęły naprawę, wymianę lub modernizację instalacji elektrycznej, sanitarnej oraz słaboprądowej. W piwnicach przeprowadzono prace modernizacyjne i adaptacyjne. Przywrócono historyczne wejście do sali głównej od strony zachodniej (od ogrodu). Przeprowadzono remont konserwatorski elewacji (z wyłączeniem dekoracji plastycznych), w tym elewacji północnej i zachodniej, gdzie odtworzono zniszczone i brakujące detale architektoniczne.

Zakres kosztów niekwalifikowanych objął nadzór inwestorski.

Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikującym się do dofinansowania NFRZK było konsorcjum firm: DES Henryk Dowgier, Anna Dowgier Spółka Jawna (lider), AC Konserwacja Zabytków Piotrowski, Kosakowski Spółka Jawna (partner).

Projekt kluczowy „Utworzenie Muzeum Cystersów w Mogile w budynkach dawnego Pałacu Opata i Przeoratu wraz z rewitalizacją otoczenia”

Projekt w zakresie kosztów kwalifikowanych został zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 9 SKOZK z 29 grudnia 2016 roku z późniejszymi aktualizacjami).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	9 842 400,85 zł	2 788 938,33 zł	28,34%
– w tym część kwalifikowana	6 281 930,50 zł		44,40%
– w tym część niekwalifikowana	3 560 470,35 zł		

W zakresie kosztów kwalifikowanych wykonano prace konserwatorskie, budowlano-remontowe i instalacyjne w piwnicach i na parterze budynku pełniącego w przeszłości funkcje pałacu opata i przeoratu w celu jego zaadaptowania na potrzeby powstającego Muzeum Cystersów. Zrealizowano prace osuszające i zabezpieczające budynek przed zawilgoceniem wraz z dezynfekcją i poprawą sytuacji wentylacyjnej. Roboty konstrukcyjne objęły uzupełnienie i wzmocnienie ścian i odbudowę łuku fundamentowego. Prace konserwatorskie objęły odsłonięcie wystroju architektonicznego pomieszczeń, w tym pieca hypokaustycznego, komory przypiecowej i portalu późnogotyckiego, a także renowację i częściową rekonstrukcję stolarki okiennej. Wykonano prace instalacyjne w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego i antywłamaniowego oraz modernizację instalacji wodno-kanalizacyjnej, grzewczej, elektrycznej i wentylacyjnej. Uporządkowano wpisane do rejestru zabytków otoczenie budynku wraz z aranżacją zieleni ogrodowej wedle wzorów historycznych.

Zakres kosztów niekwalifikowanych obejmuje dobudowę holu wejściowego muzeum, remont i rozbudowę tzw. schodów opackich w celu wyłączenia ich z obszaru planowanej przestrzeni ekspozycyjnej, konserwację zabytków ruchomych przeznaczonych do ekspozycji muzealnej oraz zakup i montaż wyposażenia ekspozycji muzealnej, serwerowni, recepcji i sanitariatów. Inwestor zobowiązał się wykonać część niekwalifikowaną projektu do 30 czerwca 2021 roku.

Beneficjent nie wyłonił w zakresie prac kwalifikowanych generalnego wykonawcy. Wykonawcami byli: w zakresie prace budowlanych – Firma Budowlana J. Kasperczyk Spółka Jawna, Henryk Puka Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe, A. Rybak „ARKAM”, Skalnex Jan Sędzik, „PM-PARKIET” Teresa Pączek, R.D.M. Śródmieście Sp. Z.o.o., w zakresie prace instalacyjnych – Jacek Magdziarz Instalacje Elektryczne, SAN-BUD Sp. z o.o., Klima Pres F.U.H Robert Motylski, Tranzer M. Derwisz, ZPUP „POWER” Krzysztof Jędrszczyk, Stabil Blicharz sp.j., w zakresie stolarki i ślusarki – Rafał Polański Stolarstwo, Alukon Leszek Sułowski, w zakresie prac konserwatorskich – „Renowacja” Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki E. Grochal, Witraże Krzemień Monika Żuber i Marzena Thiele-Janeczko, w zakresie nadzorów – Firma „Framea” Monika Łyczak, Firma „Abbas” Piotr Dobrzański, w zakresie prac przy zieleni – Zakład konserwacji Zieleni Ogród System, Zielony Interes Jacek Ginda.

Projekt kluczowy „Zaprojektowanie, przebudowa i remont konserwatorski dawnego Arsenалу Miejskiego wraz z Basztami Stolarską i Ciesielską, będących częścią historycznej siedziby Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie”

Projekt zrealizowany w latach 2017–2019 (Promesa Nr 11 SKOZK z 4 kwietnia 2017 roku z późniejszymi aktualizacjami). Był to jedyny projekt kluczowy zrealizowany w założonym początkowo okresie 3 lat.

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2019 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	16 105 320,72 zł	9 679 854,72 zł	60,10%
– w tym część kwalifikowana	15 880 320,72 zł		60,95%
– w tym część niekwalifikowana	225 000,00 zł		

W ramach kosztów kwalifikowanych sporządzono projekt koncepcyjny, budowlany i wykonawczy przebudowy i remontu budynku dawnego Arsenálu Miejskiego (wraz z programem konserwatorskim) w związku z modernizacją obiektu, w tym poszerzeniem przestrzeni ekspozycyjnej i magazynowej. Wykonano rozbiórkę wtórnego, ahistorycznego dachu, odtwarzając więźbę dachową i kształt dachu z czasów przebudowy budynku na siedzibę Muzeum XX. Czartoryskich w drugiej połowie XIX wieku. Generalny remont objął roboty konstrukcyjne, w tym zmianę poziomu stropu pomiędzy piwnicami a pomieszczeniami parteru, roboty budowlane, w tym budowę szybu windowego z dostawą i montażem urządzenia windowego, a także roboty instalacyjne związane z modernizacją systemu elektrycznego, wentylacyjnego, alarmowego i przeciwzalaniowego. Przeprowadzono konserwację wątku ceglanego baszty Stolarskiej, a także remonty konserwatorskie tynków ścian we wnętrzach, elewacji południowej wraz ze stolarką i zabytkowymi elementami metalowymi (kraty, lampiony). Zrewaloryzowano dziedziniec pomiędzy budynkiem dawnego Arsenálu a tzw. Kłasztorkiem. Wykonano konserwację i rekonstrukcję parkietów, posadzek, schodów i drzwi wewnętrznych.

Zakres kosztów niekwalifikowanych objął nadzór inwestorski i nadzory autorskie nad realizacją projektu.

Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikowanych na etapie projektowym było Dresler Studio Architektura i Urbanistyka Sp. z o.o. Sp.K., a na etapie wykonawczym konsorcjum firm: INSAP Sp. z o.o. (lider), Przedsiębiorstwo Budowlane TF Sp. z o.o. Sp. k. (partner), JANEX Sp. z o.o. (partner).

Projekt kluczowy „Utworzenie Muzeum Kościuszkowskiego z wystawą stałą pt. »Kościuszek – bohater wciąż potrzebny« w kompleksie Bastionu V w Forcie nr 2 »Kościuszek« oraz trasy edukacyjnej na Kopcu Kościuszki w Krakowie z przystosowaniem dla osób niepełnosprawnych”

Projekt zrealizowany w latach 2017–2020 (Promesa Nr 12 SKOZK z 4 kwietnia 2017 roku z późniejszymi aktualizacjami).

Parametry finansowe całości projektu (wg stanu na 31 grudnia 2020 roku):

		Dofinansowanie z NFRZK	Dofinansowanie z NFRZK jako % danej wartości
Całkowita wartość projektu	9 818 232,85 zł	3 541 050,86 zł	36,07%
– w tym część kwalifikowana	6 073 232,85 zł		58,31%
– w tym część niekwalifikowana	3 745 000,00 zł		

W zakresie kosztów kwalifikowanych wykonano roboty remontowo-budowlane i prace konserwatorskie we wnętrzach i w obrębie dziedzińca bastionu w związku z adaptacją obiektu na cele powstającego Muzeum Kościuszkowskiego. Przygotowano projekt wykonawczy oraz wykonano roboty budowlane, które objęły: montaż szklanego świetlika nad dziedzińcem, wykonanie szybu windowego wraz z montażem urządzenia windowego, izolację przeciwwilgociową i system odwodnieniowy oraz inne prace remontowe. Poddano konserwacji i punktowej rekonstrukcji część wypraw tynkowych, detali kamiennych wystroju architektonicznego i metalowego wyposażenia, a także odsłonięto i zakonserwowano wąż ceglany ścian w wybranych pomieszczeniach. Przeprowadzono prace przy instalacjach budynku, łącznie z wykonaniem systemu ogrzewania za pomocą pompy ciepła.

Zakres kosztów niekwalifikowanych objął nadzór inwestorski, konserwatorski i autorski nad realizacją projektu, przygotowanie i realizację wystawy muzealnej „Kościuszek – bohater wciąż potrzebny”, działania promocyjne związane z uruchomieniem muzeum, a także koszty zarządzania projektem.

Wykonawcą prac w zakresie kosztów kwalifikującym się do dofinansowania NFRZK był Czesław Szarek Zakład Budowlany Szarek.

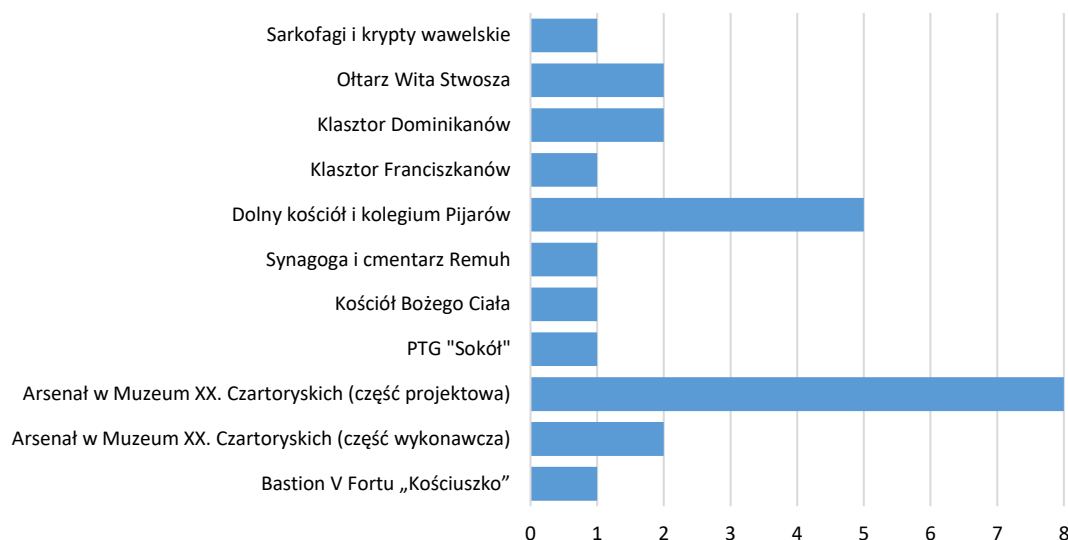
VI. ANALIZA PROJEKTÓW

VI.1 Procedury wyboru wykonawców prac

Zgodnie z rozwiązaniami ogólnymi stosowanymi przy realizacji projektów finansowanych z NFRZK za procedury wyboru wykonawcy odpowiadali w całości inwestorzy, działający w zależności od swojego statusu podmiotowego z zastosowaniem procedur ustawy Prawo zamówień publicznych lub z zastosowaniem standardów konkurencyjności i przejrzystości postępowania zawartych w umowie o dofinansowanie zawartej z jednostką obsługującą NFRZK – Małopolskim Urzędem Wojewódzkim w Krakowie. Celem ułatwienia podmiotom rynkowym dostępu do informacji o zamówieniach wszyscy beneficjenci zobowiązani byli do opublikowania ogłoszenia o konkursie ofert na stronie internetowej SKOZK najpóźniej na 16 dni roboczych przed terminem składania ofert (niezależnie od obowiązków informacyjnych wynikających w tym zakresie z ustawy Prawo zamówień publicznych). Sformułowane przez zamawiających warunki konkursów ofert podlegały weryfikacji *ex ante* przez Wydział Rewaloryzacji Zabytków Krakowa i Dziedzictwa Narodowego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (publikacja ogłoszenia na stronie SKOZK następowała po pisemnym potwierdzeniu przez Wydział akceptacji warunków konkursu).

Informację o liczbie oferentów ubiegających się o zamówienia w zakresie poszczególnych projektów zawiera Wykres 2.

Wykres 2. Liczba oferentów ubiegających się o udzielenie zamówień na wykonanie projektów kluczowych NFRZK (dotyczy wyłącznie zakresu kosztów kwalifikowanych)

Uwagi dodatkowe:

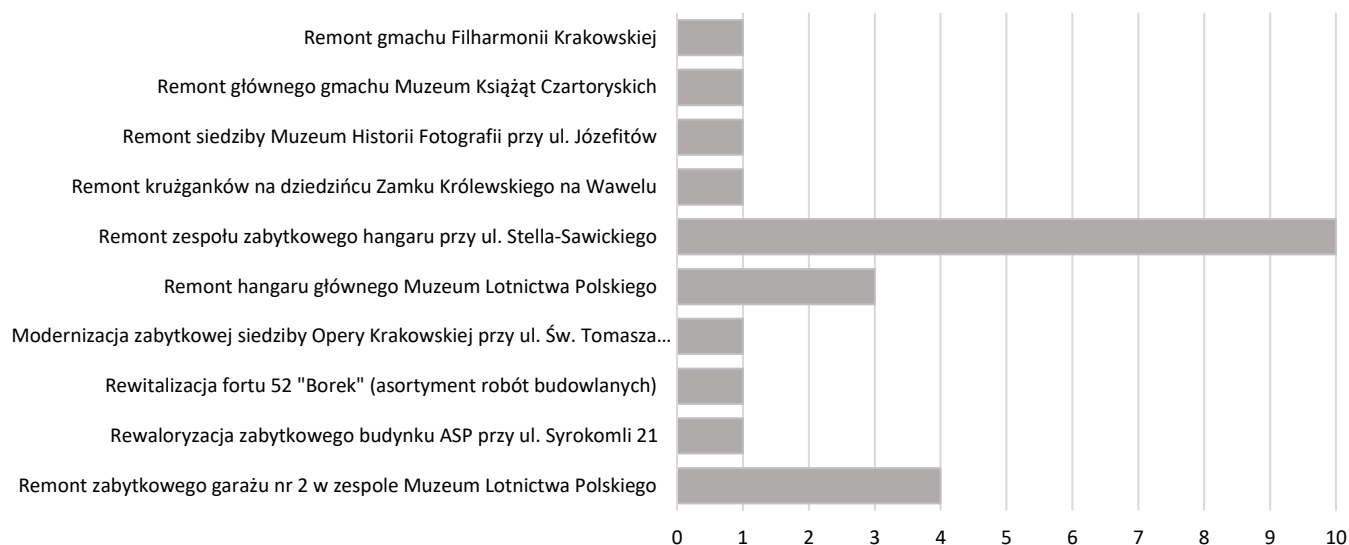
- 1) Projekt kluczowy dotyczący Ołtarza Wita Stwosza, obejmujący kontynuację prac rozpoczętych przed wdrożeniem priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” realizowany był przez wykonawcę wyłonionego w ramach dwustopniowego konkursu przeprowadzonego przez beneficjenta w roku 2015.
- 2) Do realizacji projektu kluczowego w Opactwie Cystersów w Mogile inwestor nie wyłonił generalnego wykonawcy. W celu wyłonienia wykonawców poszczególnych asortymentów prac w zakresie kwalifikującym się do dofinansowania z NFRZK beneficjent przeprowadził 24 postępowania konkursowe, w których złożono łącznie 52 oferty.

W zebranych powyżej danych zwraca uwagę liczba konkursów ofert, w których wystąpił tylko 1 podmiot ubiegający się o zamówienie (6 przypadków na 11 konkursów, tj. 54%), co uznać należy za sytuację niekorzystną. Jednocześnie należy zauważyć, że sytuacja ta jedynie nieco odbiegała od średniej krajowej. Zgodnie z danym Urzędu Zamówień Publicznych w 2017 roku w skali ogólnokrajowej sytuacja wystąpienia tylko jednego oferenta w przypadku zamówień powyżej progów Unii Europejskiej miała miejsce w 48,73% ogółu zamówień, w tym w 19,10% zamówień na roboty budowlane¹.

Celem uzyskania obrazu porównawczego w Wykresie 3. zebrano dostępne w Biuletynie Zamówień Publicznych dane o liczbie oferentów ubiegających się w Krakowie od maja 2017 roku do maja 2021 roku o udzielenia zamówieniach na realizację o podobnym do projektów kluczowych NFRZK charakterze, a w Wykresie 4. porównano strukturę ogólnej wartości zamówień udzielonych w obu grupach (projekty kluczowe NFRZK i grupa porównawcza) według liczby oferentów. W obu przypadkach zamówienia udzielone przez beneficjentów NFRZK w ramach projektów kluczowych cechują się wyższym od grupy porównawczej średnim poziomem faktycznej konkurencyjności procedur wyboru wykonawcy.

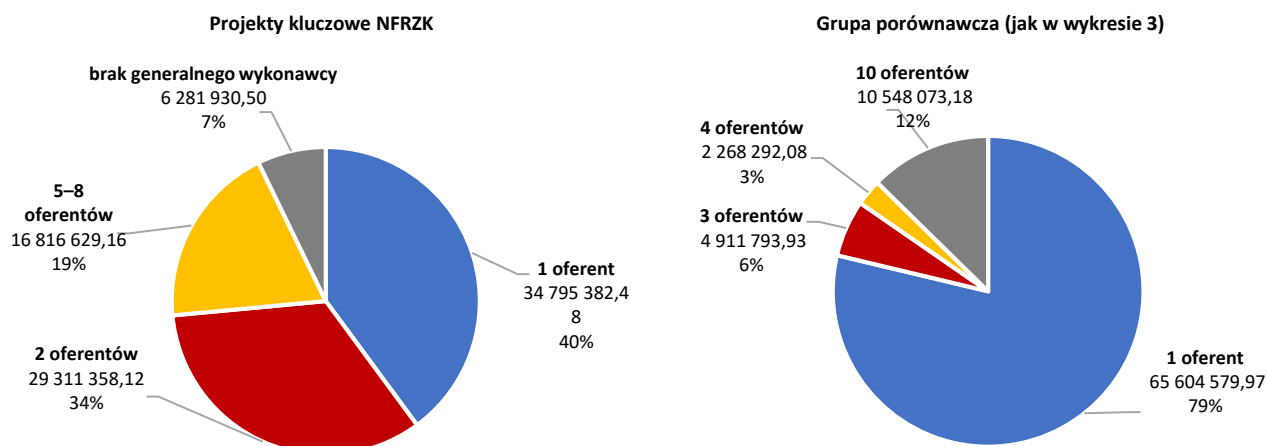
¹ Sprawozdanie Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych o funkcjonowaniu systemu zamówień publicznych w 2017 r., s. 40–41 (dostęp: https://www.uzp.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0023/41558/Sprawozdanie-Urzedu-Zamowien-Publicznych-za-2017-r.pdf).

Wykres 3. Liczba oferentów ubiegających się w okresie od maja 2017 roku do maja 2021 roku na podstawie przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych o udzielenie zamówień o wartości powyżej 2 mln zł na wykonanie wybranych, innych niż projekty kluczowe NFRZK przedsięwzięć rewaloryzacyjnych na terenie Krakowie

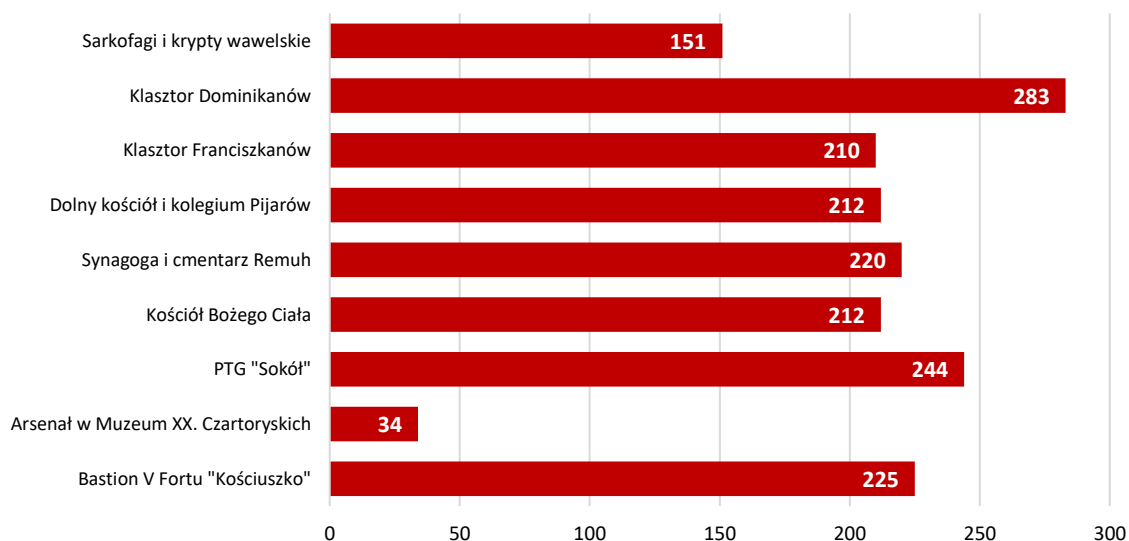
Źródło danych: Biuletyn Zamówień Publicznych (bzp.uzp.gov.pl)

Wykres 4. Struktura wartości przedsięwzięć według liczby oferentów ubiegających się o udzielenie zamówienia w ramach projektów kluczowych NFRZK i w grupie porównawczej

W wykresie 5. zebrano dane o czasie od otrzymania promesy SKOZK, jaki potrzebowały podmioty realizujące projekty kluczowe na przystąpienie do realizacji prac. Zwraca uwagę, że w 8 na 10 analizowanych przypadków okres ten wynosił ponad pół roku. Biorąc pod uwagę, że z kolei między ogłoszeniem naboru do konkursu o dofinansowania projektów kluczowych a wystawieniem promesy minęło w zależności od przypadku od 6 do 9 miesięcy, łączny okres wstępnej fazy realizacji projektów uznać należy za relatywnie długi i w sytuacji szybkiego wzrostu cen rynkowych niekorzystny dla finansowania projektów. W części przypadków długość tego okresu wynikała z konieczności dostosowania się przez beneficjentów stosujących montaż finansowy do terminów rozpatrzenia ich wniosków o finansowanie z innych źródeł i zawarcia umów z innymi instytucjami finansującymi.

Wykres 5. Liczba dni dzielących wystawienie promesy SKOZK od daty zawarcia przez beneficjenta z wykonawcą pierwszej umowy o wykonanie prac kwalifikujących się do dofinansowania z NFRZK

Uwaga dodatkowa: z zestawienia wyłączono projekt kluczowy realizowany w opactwie Cystersów w Mogile z powodów opisanych wyżej (zob. uwagę 2. do wykresu 2.)

Zalecenie 1.

Zespół zaleca rozważenie nałożenia na wnioskodawców ubiegających o realizację projektu kluczowego obowiązku zadeklarowania w zgłoszeniu projektu kluczowego terminu przeprowadzenia postępowania w zakresie wyboru wykonawcy (np. poprzez wskazanie kwartału).

Należy rozważyć publikację na stronie internetowej SKOZK (niezwłocznie po wystawieniu przez SKOZK promesy finansowania) zbiorczej informacji o planowanych w ramach priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowej” zamówieniach publicznych, zawierającego zaczerpnięte ze zgłoszeń projektów dane o strukturze rzeczowo-kosztowej i deklarowanych przez beneficjentów terminach rozpisania konkursów ofert – celem polepszenia sytuacji informacyjnej podmiotów mogących ubiegać się o udzielenie zamówienia.

VI.2 Asortymenty prac objętych dofinansowaniem z NFRZK

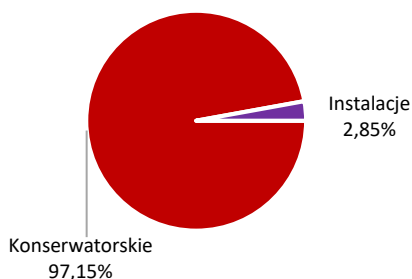
Kategorie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych możliwych do objęcia dofinansowaniem określone były w *Zasadach finansowania prac w obiektach zabytkowych ze środków NFRZK*. Zgodnie z prowadzoną do 1990 roku polityką dofinansowaniu z NFRZK na zasadach ogólnych podlegała przede wszystkim substancja architektoniczna zabytku oraz jego podlegający ochronie konserwatorskiej historyczny wystrój architektoniczny, rzeźbiarski i malarski oraz historyczne wyposażenie trwale związane z danym zabytkiem.

Dodatkowo w przypadku projektów kluczowych dopuszczono finansowanie prac w zakresie instalacji w oparciu o kryterium ich niezbędności dla osiągnięcia założonego celu projektów kluczowego (por. wyżej rozdz. III.4).

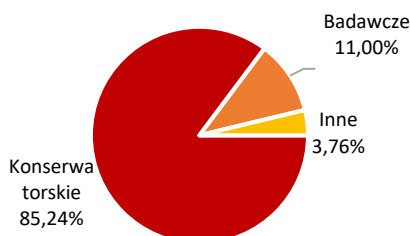
Wykresy poniżej obrazują udział poszczególnych kategorii prac i robót w kosztach kwalifikowanych każdego z projektów kluczowych oraz na końcu dane zsumowane dla całości priorytetu operacyjnego.

Wykres 5. Koszty kwalifikowane projektów kluczowych w latach 2017–2020 w podziale na asortymenty prac

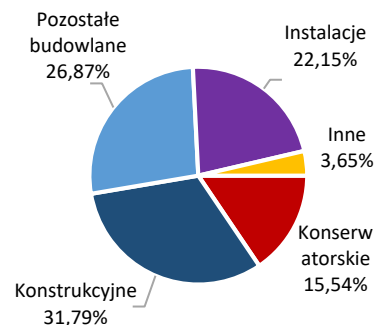
Sarkofagi i krypty wawelskie

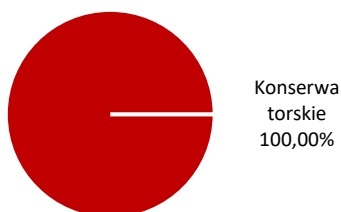
Ołtarz Wita Stwosza

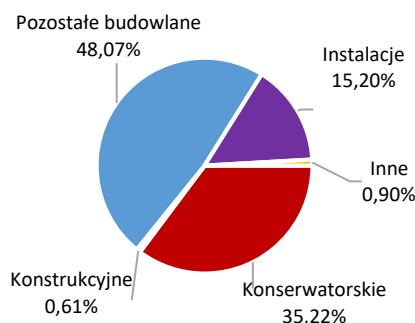
Klasztor Dominikanów

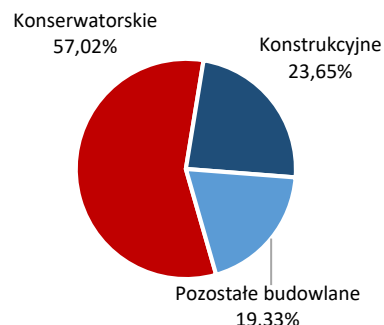
Klasztor Franciszkanów

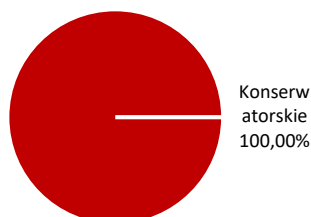
Dolny kościół i kolegium Pijarów

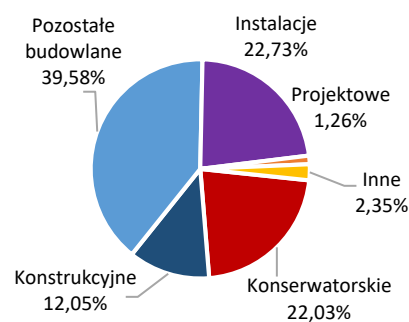
Synagoga i cmentarz Remuh

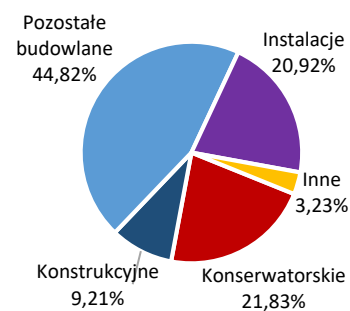
Kościół Bożego Ciała

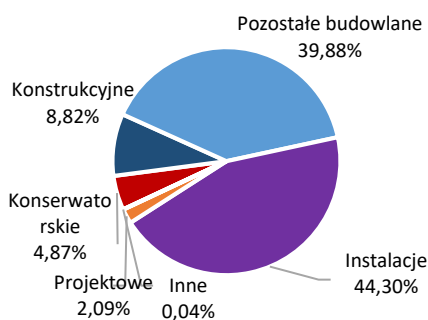
PTG „Sokół”

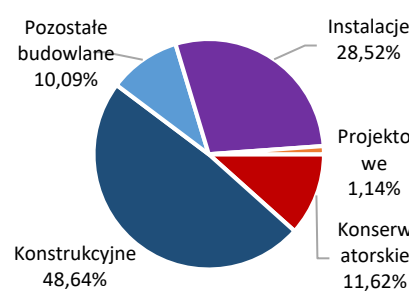
Opactwo Cystersów

Arsenał w Muzeum XX. Czartoryskich

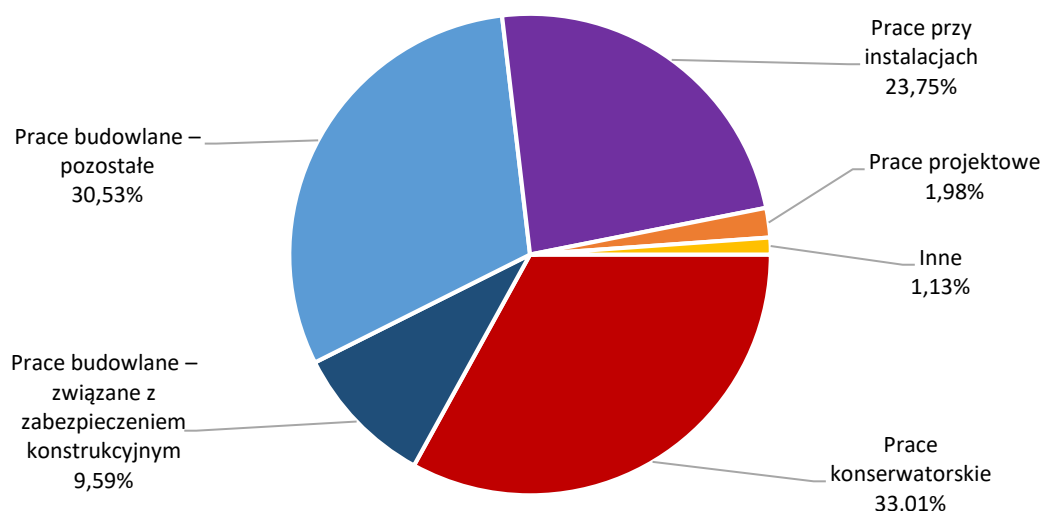

Bastion V w Fortcie „Kościeszko”

Źródło danych: informacje uzyskane od jednostki zapewniającej obsługę finansową NFRZK – Wydziału Rewaloryzacji Zabytków Krakowa i Dziedzictwa Narodowego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Wykres 6. Udział poszczególnych asortymentów prac w strukturze ogółu kosztów kwalifikowanych priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” w latach 2017–2020

Powyższe dane dowodzą dużego zróżnicowania projektów pod względem asortymentu prac. Wskazuje to na dużą elastyczność przyjętych w 2016 roku założeń projektów kluczowych, odpowiadającą zróżnicowaniu zasobu zabytkowego Krakowa i różnorodności funkcji pełnionych przez zabytki najwyższej, przewidzianej do objęcia projektami kluczowymi rangi.

Obok przedsięwzięć prowadzonych przy dziełach sztuki stanowiących wyposażenie lub wystrój wnętrz, gdzie całość lub niemal całość kosztów kwalifikowanych odpowiadały prace konserwatorskie (Ołtarz Wita Stwosza, klasztor Franciszkanów, kościół Bożego Ciała) występuje duża grupa projektów remontowo-adaptacyjnych o niskim udziale prac ściśle konserwatorskich (Muzeum Kościuszkowskie w Bastionie V Fortu „Kościuszkowski” - 11,62%, Arsenał w Muzeum XX. Czartoryskich – 4,86%).

W przypadku projektów remontowo-adaptacyjnych związanych bezpośrednio z poszerzeniem dostępu do dziedzictwa (utworzenie w obiektach zabytkowych nowych lub modernizacja istniejących muzeów) wydatki na prace instalacyjne osiągnęły skalę strategiczną, czyli taką, przy której możliwość pokrycia przez inwestora tej kategorii kosztów rozstrzygała o realizacji celu projektu (Arsenał w Muzeum XX. Czartoryskich – udział prac instalacyjnych w kosztach kwalifikowanych na poziomie 44,30%, Muzeum Kościuszkowskie w Bastionie V Fortu „Kościuszkowski” – odpowiednio 28,52%, Muzeum Polskiej Prowincji Dominikanów w klasztor Dominikanów – 22,15%). Wiąże się to z koniecznością wprowadzenia do obiektu zabytkowego rozwiązań technologicznych zapewniających muzealnym odpowiednie warunków przechowywania i ekspozycji, a przebywającym w obiekcie komfort zwiedzania i odpowiednie warunki pracy.

Należy także podkreślić, że w skali całości priorytetu operacyjnego (11 projektów traktowanych łącznie) obserwowalne jest zrównoważenie między wiodącymi typami prac – osiągnięto w przybliżeniu

równowagę wydatków na trzy zasadnicze rodzaje asortymentów: prace konserwatorskie, prace ogólnobudowlane, prace przy instalacjach.

Rozważając w perspektywie kontynuacji finansowania przedsięwzięć w trybie projektów kluczowych kwestię preferencji lub ograniczeń w zakresie kwalifikowalności określonych typów prac należy wziąć pod uwagę:

- wskazany przez ustawodawcę cel powołania NFRZK (art. 3 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 roku o NFRZK, Dz. U. z 1985 r. Nr 21 poz. 90, z późn. zm.), jakim pozostaje rewaloryzacja zespołów zabytkowych miasta Krakowa, z zastrzeżeniem, że termin „rewaloryzacja” we współczesnym rozumieniu oznacza *przywrócenie wartości artystycznych, kulturowych, technicznych i użytkowych poprzez działania prawne, konserwatorskie i restauratorskie, podejmowane w celu stworzenia możliwości funkcjonowania dobra kultury (najczęściej zabytku) we współczesnym organizmie społecznym*²;
- w przypadku zabytków pełniących funkcje użytkowe, w tym związane z usługami w zakresie dostępu do dóbr kultury, ścisły związek możliwości „funkcjonowania dobra kultury we współczesnym organizmie społecznym” ze spełnieniem standardów w zakresie dostępności i komfortu korzystania (windy, podnośniki, węzły sanitarne, szatnie, klimatyzacja, oświetlenie itd.); nakłady na infrastrukturę techniczną są zatem nierozdzielnie związane z upowszechnianiem i zabezpieczeniem dziedzictwa;
- tendencję do dalszego wzrostu w przyszłości udziału kosztów prac instalacyjnych w ogólnych kosztach wszelkich działań remontowo-adaptacyjnych z uwagi na konieczność polepszania charakterystyki energetycznej budynków i nasycanie obiektów „inteligentnymi” rozwiązaniami przynoszonymi przez postęp technologiczny (np. internet rzeczy, sztuczna inteligencja itd.). Jest to – w warunkach działania w granicach uzgodnień konserwatorskich – tendencja korzystna z punktu widzenia opieki nad zabytkiem, gdyż pozwala (np. przy zakupach nośników energii lub poprzez wzrost wydajności osób pracujących w obiekcie) na kumulowanie w cyklu życia budynków oszczędności możliwych do przeznaczenia na bieżące naprawy zabytku i przyszłe remonty.

Zalecenie 2.

Zaleca się pozostawienie bez zmian dotychczasowych przepisów regulujących kwestie kwalifikowalności określonych kategorii nakładów z punktu widzenia wydatkowania środków NFRZK na realizację projektów kluczowych.

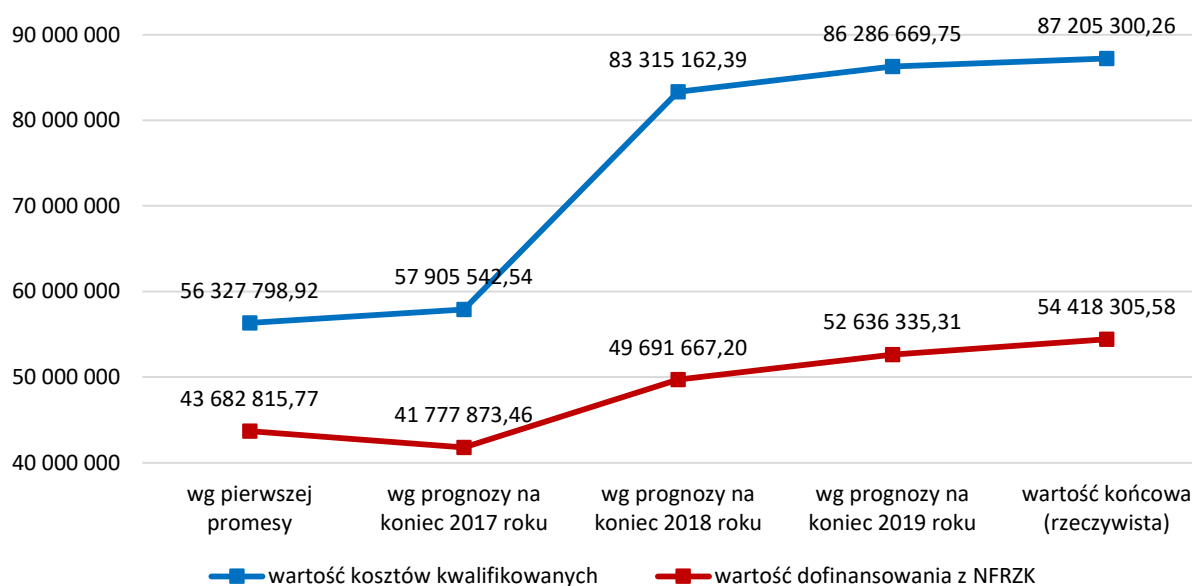
Należy natomiast rozważyć różnicowanie maksymalnych limitów procentowych udziału środków NFRZK w kosztach realizacji w zależności od struktury asortymentowej projektów. Pierwszeństwo winno mieć utrzymanie wysokiego udziału nakładów z NFRZK w projektach o wysokim udziale kosztów prac konserwatorskich. W odniesieniu do wysokobudżetowych projektów kluczowych z dużym udziałem nakładów na prace budowlane i instalacyjne środki NFRZK powinny natomiast pełnić z punktu widzenia inwestorów rolę pomocniczą w pozyskiwaniu innych zewnętrznych źródeł finansowania, w tym ze środków publicznych krajowych, unijnych oraz pożyczek i kredytów.

² Interdyscyplinarny słownik wielojęzyczny, pod red. M. Bogdanowskiej, A. Komodzińskiego, dostęp: www.imd.pk.edu.pl

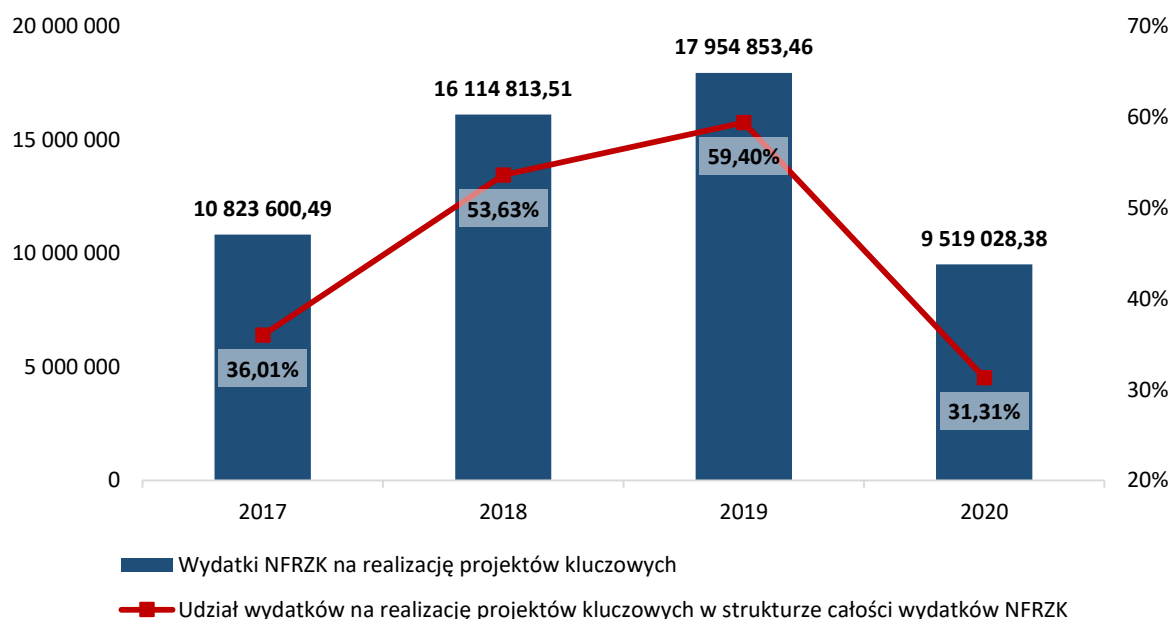
VI.4 Zmiany kosztów projektów kluczowych w czasie

W całym analizowanym okresie realizacji priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” doszło w oparciu o wnioski beneficjentów i uchwały właściwych organów SKOZK do wydłużenia o rok okresu realizacji projektów oraz do wzrostu nakładów finansowych na ich realizację.

Wykres 7. Prognozowane i końcowe (rzeczywiste) wartości dofinansowań z NFRZK i wartości kosztów kwalifikowanych w ramach priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” w latach 2017–2020.

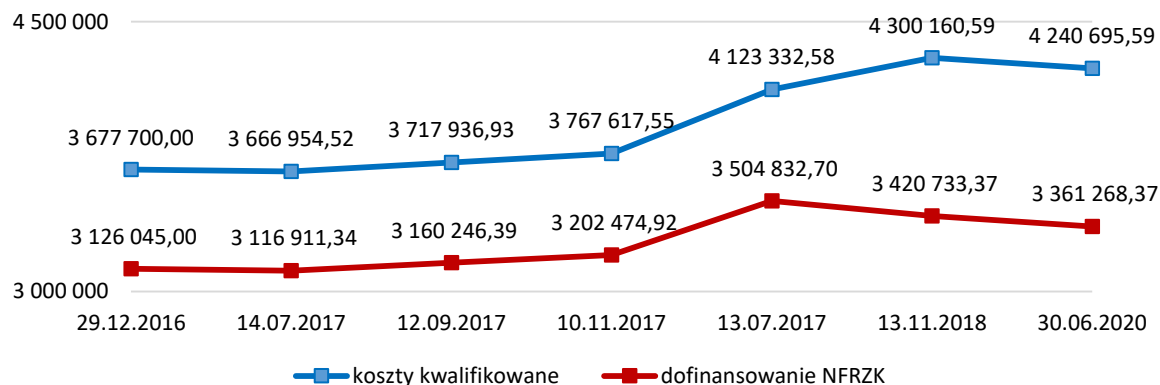

Wykres 8. Udział priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” w ogólnej strukturze wydatków NFRZK w latach 2017–2020

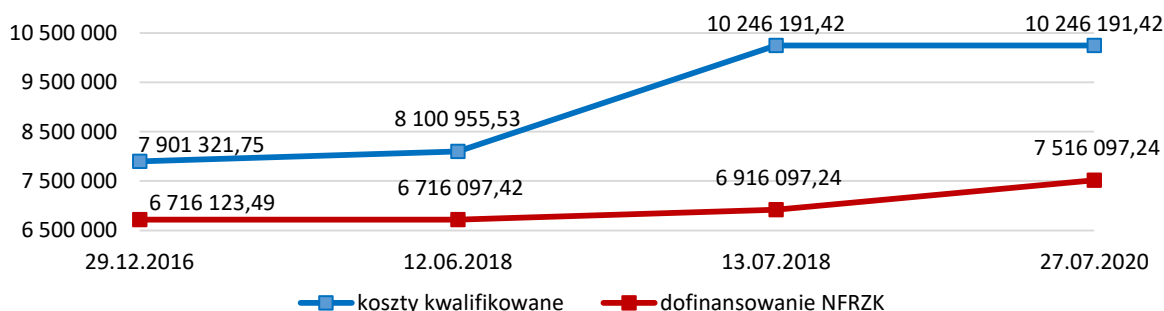
W wykresach 8–19 i towarzyszących im tabelach zawarto dane o zmianie parametrów finansowych poszczególnych projektów oraz przyczynach zmian. Wykres 20 zawiera z kolei porównawcze zestawienie dynamiki zmiany kosztów poszczególnych projektów.

Wykres 9. Projekt kluczowy „Konserwacja sarkofagów królów polskich i członków ich rodzin oraz wieszczów i bohaterów narodowych wraz z remontem konserwatorskim wnętrza krypt w archikatedrze na Wawelu”

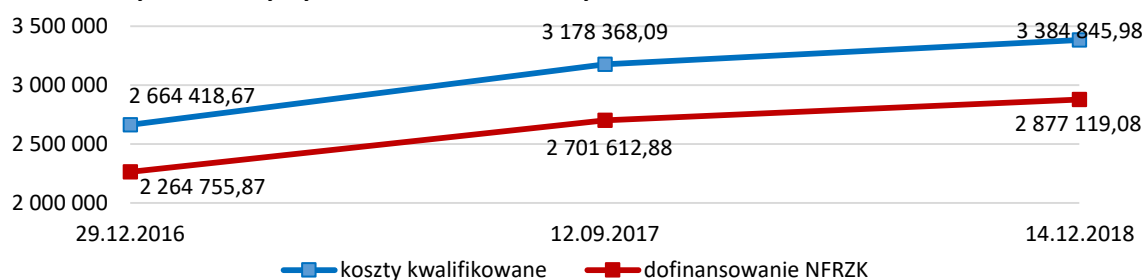
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
14.07.2017	99,71	Urealnienie kosztorysu w wyniku wyboru wykonawcy projektu
12.09.2017	101,09	Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku decyzji komisji konserwatorskiej (rekonstrukcja elementów sarkofagu Stanisława Leszczyńskiego, krypta pod południowym ramieniem ambitu: ekspozycja historycznych wątków dolnej partii ścian)
10.11.2017	102,44	Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku decyzji komisji konserwatorskiej (zmiana zakresu prac przy sarkofagach metalowych Anny Austriaczki, Aleksandra Karola Wazy)
13.07.2017	112,12	– Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu (konserwacja wejścia do krypty z baldachimem i kolumnami); – Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku decyzji komisji konserwatorskiej (konserwacja kamiennego wątku ścian w krypcie Wazów)
13.11.2018	116,93	– Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu (montaż poręczy); – Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku decyzji komisji konserwatorskiej (konserwacja sarkofagów metalowych)
30.06.2020	115,31	Korekta parametrów finansowych

Wykres 10. Projekt kluczowy „Kontynuacja kompleksowych prac badawczych i konserwatorskich Ołtarza Wita Stwosza (1489 r.)”

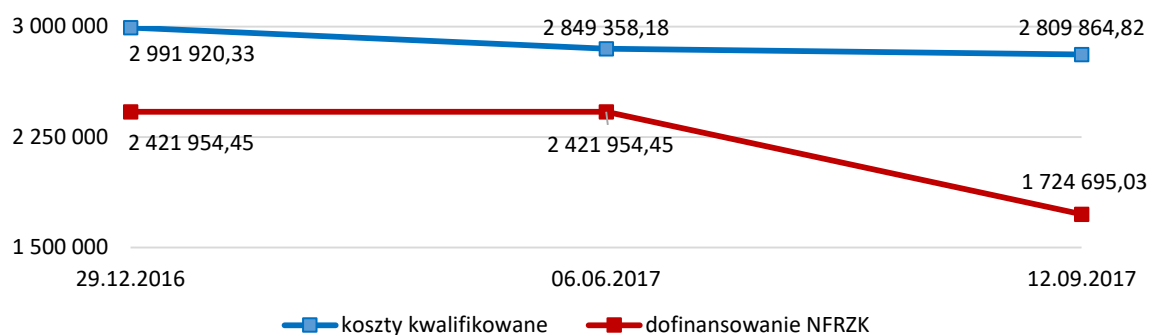
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
12.06.2018	102,53	Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu (prace pierwotnie nieobjęte harmonogramem projektu kluczowego: centralna szafa ołtarzowa)
13.07.2018	129,68	Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu (całość ołtarza Wita Stwosza)

Wykres 11. Projekt kluczowy „Utworzenie Muzeum Polskiej Prowincji Dominikanów w części średniowiecznych i nowożytnych zabudowań klasztornych”

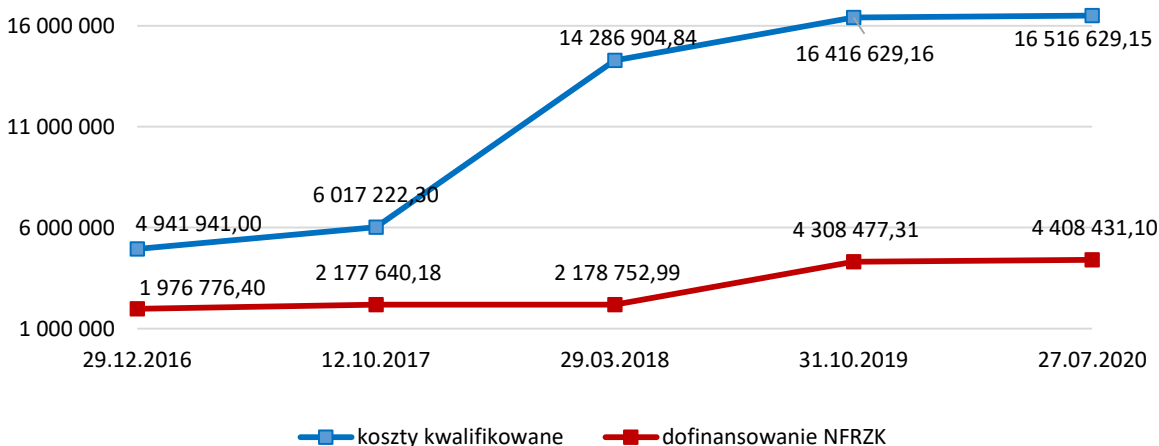
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
12.09.2017	119,29	Urealnienie kosztorysu w wyniku wyboru wykonawcy projektu
14.12.2018	127,04	Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku decyzji komisji konserwatorskiej (niemożliwe do przewidzenia prace przy ścianach fundamentowych odkopanej części klasztoru, prace konserwatorskie przy odkrytej ścianie romańskiej)

Wykres 12. Projekt kluczowy „Kompleksowa renowacja krużganków klasztornych wraz z otwarciem ich dla zwiedzających i przystosowaniem do funkcji nowej przestrzeni kulturalnej” [w klasztorze Franciszkanów]

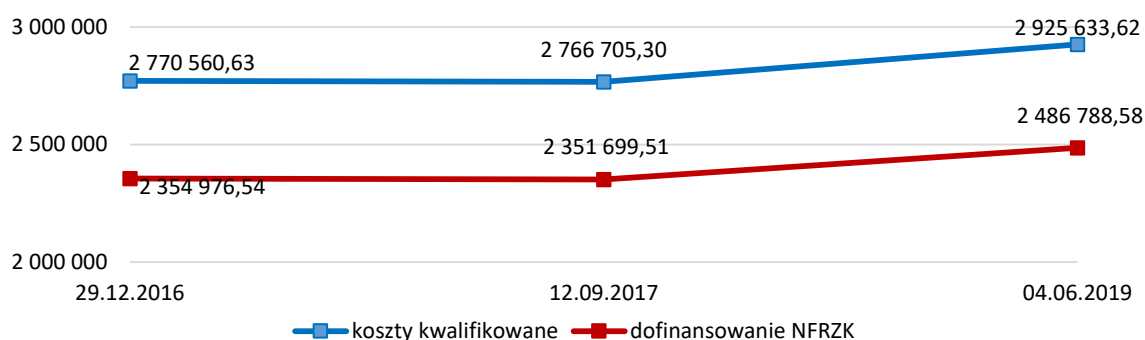
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
06.06.2017	95,24	Urealnienie kosztorysu
12.09.2017	93,92	Urealnienie kosztorysu w wyniku wyboru wykonawcy projektu

Wykres 13. Projekt kluczowy „Realizacja projektu »Perła polskiego baroku – rewaloryzacja nowo odkrytych, zabytkowych polichromii w krypcie kościoła oraz remont konserwatorski klasztoru w celu zabezpieczenia i udostępnienia zabytkowych wnętrz na działalność kulturalną» wraz z wykonaniem sygnalizacji alarmu pożarowego w kościele” [w zespole klasztornym Pijarów]

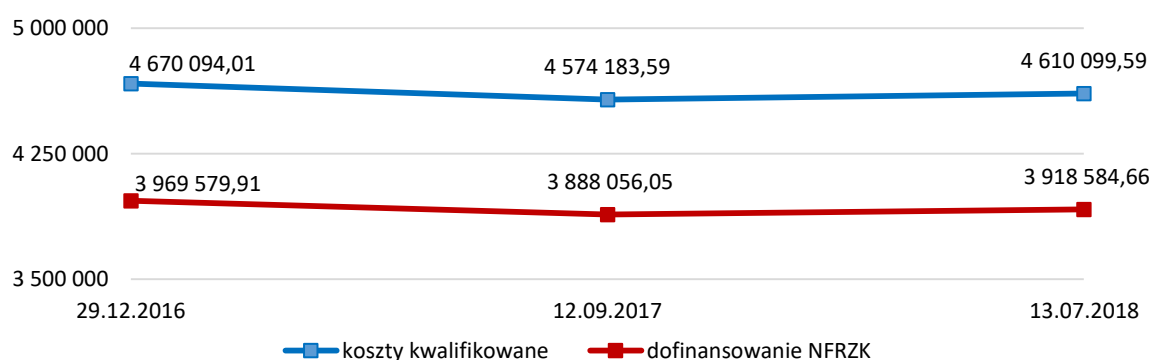
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
12.10.2017	121,76	– Urealnienie kosztorysu w wyniku wyboru wykonawcy projektu – Rozszerzenie zakresu rzeczowego zgodnie z zaleceniami ekspertyzy (izolacja pionowa muru krypty metodą iniekcji)
29.03.2018	289,10	Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu o budynek kolegium
31.10.2019	332,19	Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu (system sygnalizacji alarmu pożarowego, rekonstrukcja wyposażenia i wystroju kaplicy, niemożliwe do przewidzenia prace konserwatorskie w pomieszczeniu dawnego refektarza w kolegium)
27.07.2020	334,21	Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu (pełne odsłonięcie i wstępne zabezpieczenie polichromii w pomieszczeniu dawnego refektarza w kolegium)

Wykres 14. Projekt kluczowy „Rewaloryzacja zespołu synagogi Remuh wraz z konserwacją nagrobków na Cmentarzu Remuh i utworzeniem ścieżki edukacyjnej”

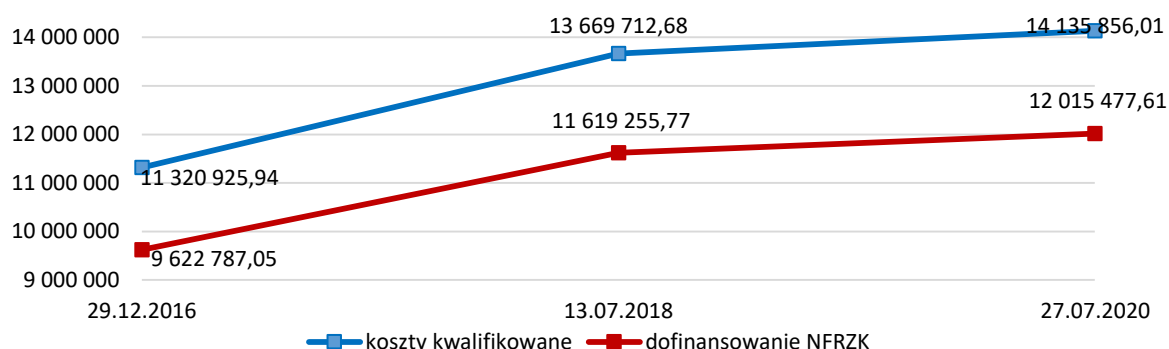
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
12.09.2017	99,86	Urealnienie kosztorysu w wyniku wyboru wykonawcy projektu
04.06.2019	105,60	– Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku komisji konserwatorskiej (zwiększenie metrażu bieżącego ścieżek); – Urealnienie kosztorysu po rozpoznaniu stanu zachowania nagrobków; – Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu (rekonstrukcja historycznego wyjścia z babińca na cmentarz)

Wykres 15. Projekt kluczowy „Kontynuacja konserwacji wnętrza kościoła pw. Bożego Ciała w zespole klasztornym Kanoników Regularnych Laterańskich w Krakowie”

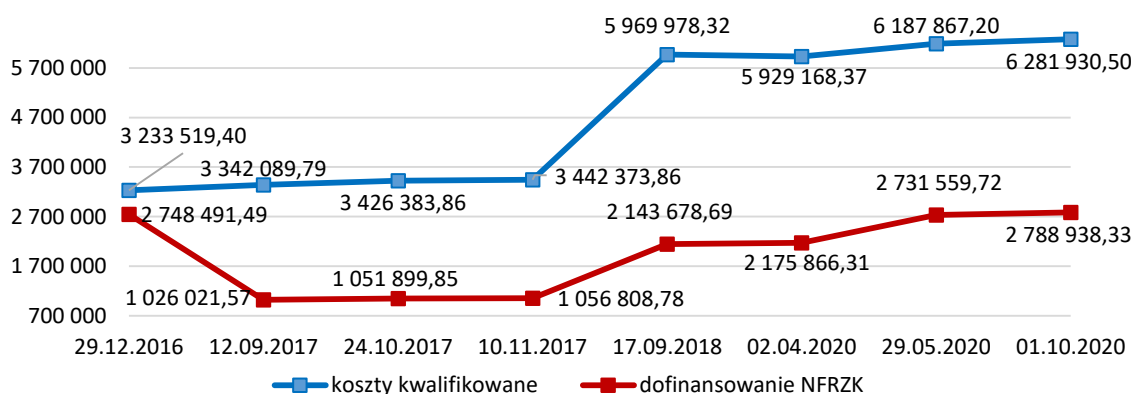
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
12.09.2017	97,95	Urealnienie kosztorysu w wyniku wyboru wykonawcy projektu
13.07.2018	98,72	Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu (badania konserwatorskie sklepień nawy głównej i bocznych)

Wykres 16. Projekt kluczowy „Kompleksowe odnowienie budynku Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego »Sokół« w Krakowie – prace konserwatorskie, restauratorskie i remontowe”

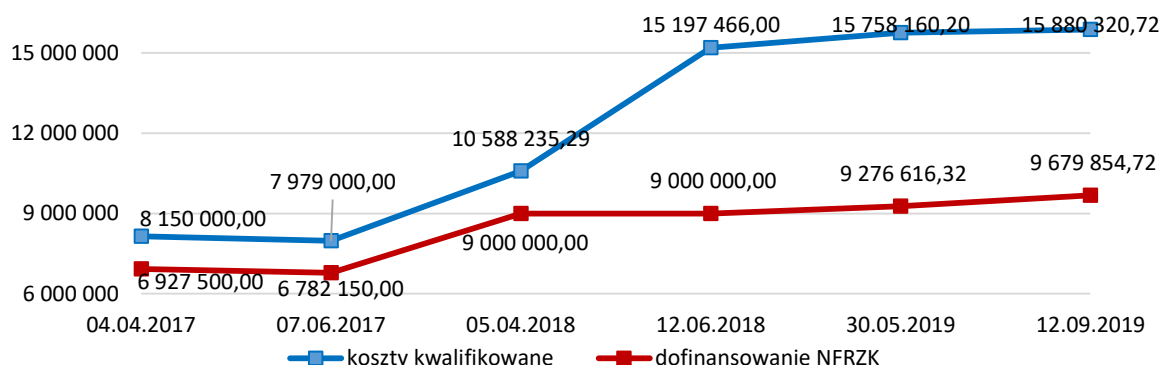
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
13.07.2017	120,75	Zmiana zakresu rzeczowego projektu wynikających z decyzji komisji konserwatorskiej (rozszerzenie zakresu prac zabezpieczających przy fundamentach i przy stropie nad salą główną)
13.07.2018	124,86	Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku decyzji komisji konserwatorskiej (rekonstrukcja ornamentyki w sali Talowskiego, uporządkowanie instalacji w sali łączniczej, odsłonięcie pierwotnego wejścia podwórkowego sali głównej)

Wykres 17. Projekt kluczowy „Utworzenie Muzeum Cystersów w Mogile w budynkach dawnego Pałacu Opata i Przeoratu wraz z rewaloryzacją otoczenia”

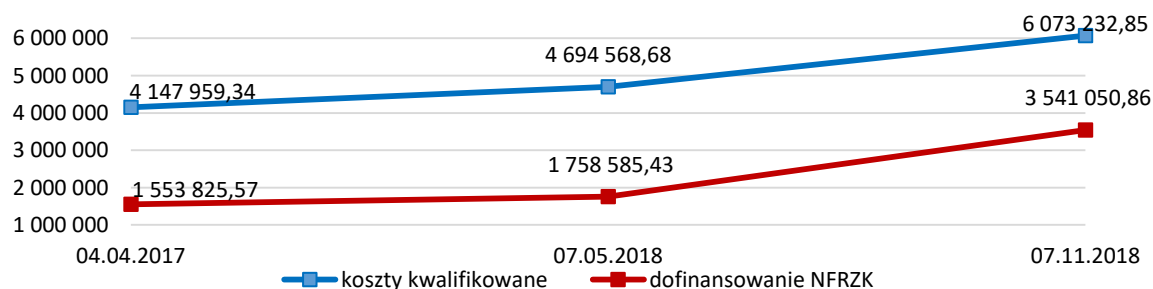
Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
12.09.2017	103,36	Zmiana parametrów zadania i aktualizacja kosztorysów w związku z objęciem projektu dofinansowaniem w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
24.10.2017	105,96	Urealnienie kosztorysu zadania w związku z wyłonieniem wykonawcy części zakresu rzeczowego projektu
10.11.2017	106,46	Urealnienie kosztorysu zadania w związku z wyłonieniem wykonawcy części zakresu rzeczowego projektu
17.09.2018	184,63	Urealnienie kosztorysu zadania w związku z wyłonieniem wykonawcy części zakresu rzeczowego projektu
2.04.2020	183,37	Urealnienie kosztorysu zadania w związku z wyłonieniem wykonawcy części zakresu rzeczowego projektu, ograniczenie zakresu rzeczowego kwalifikującego się do dofinansowania z NFRZK
29.05.2020	191,37	Urealnienie kosztorysu zadania w związku z wyłonieniem wykonawcy części zakresu rzeczowego projektu, zwiększenie udziału procentowego NFRZK w koszcie prac kwalifikowanych
1.10.2020	194,28	Rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu o prace przy kanalizacji w związku z ujawnieniem się stanu awarii

Wykres 18. Projekt kluczowy „Zaprojektowanie, przebudowa i remont konserwatorski dawnego Arsenału Miejskiego wraz z Basztami Stolarską i Ciesielską, będących częścią historycznej siedziby Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie”

Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
7.06.2017	97,90	Urealnienie kosztorysu zadania w związku z wyłonieniem wykonawcy części zakresu rzeczowego projektu
5.04.2018	129,92	Modyfikacja zakresu rzeczowego w związku z koniecznością implementacji rozwiązań przyjętych w pełnej dokumentacji projektowej, uzyskanej przez beneficjenta w pierwszym roku realizacji projektu kluczowego (roboty konstrukcyjne związane ze zmianą położenia stropu pomiędzy piwnicami a parterem budynku). Rozszerzenie zakresu rzeczowego o prace przy instalacji wykrywania i zapobiegania zalaniu
12.06.2018	186,47	Urealnienie kosztorysu zadania w związku z wyłonieniem generalnego wykonawcy projektu. Zmniejszenie udziału procentowego NFRZK w kosztach zakresu rzeczowego projektu kluczowego
30.05.2019	193,35	Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku decyzji komisji konserwatorskiej (zmiana zakresu prac przy ścianach kamiennych i ceglanych), nadzorów autorskich projektanta prac oraz uwzględnieniu prac dodatkowych, których nie można było przewidzieć na etapie projektowym (m.in. docieplenie ścianek krenelażu odkrytego w wyniku przebudowy dachu)
12.09.2019	194,85	Modyfikacja zakresu rzeczowego wynikająca z protokołów konieczności wykonania dodatkowych lub zamiennych asortymentów prac

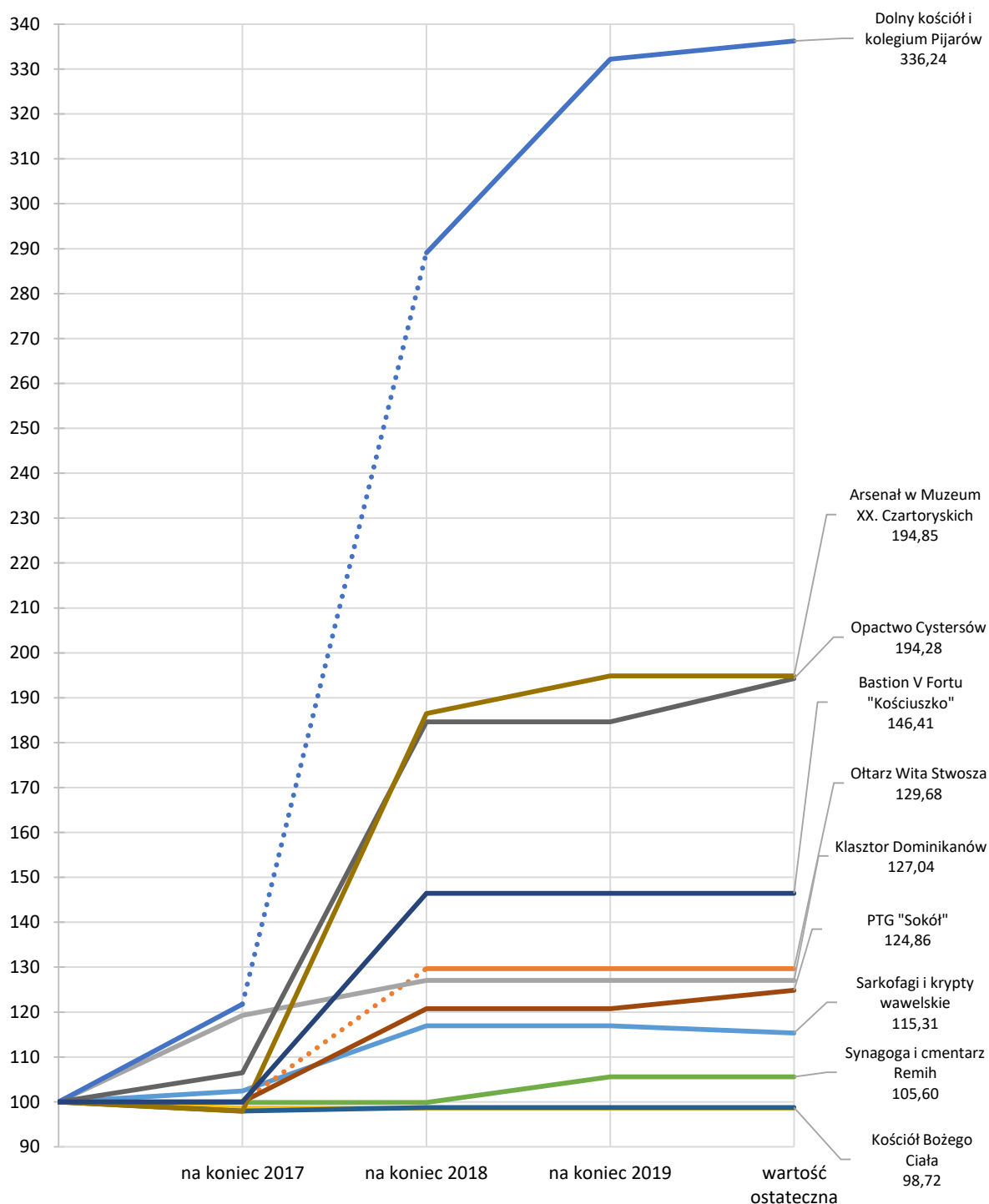
Wykres 19. Projekt kluczowy „Utworzenie Muzeum Kościuszkowskiego z wystawą stałą pt. »Kościuszek – bohater wciąż potrzebny« w kompleksie Bastionu V w Forcie nr 2 »Kościuszek« oraz trasy edukacyjnej na Kopcu Kościuszki w Krakowie z przystosowaniem dla osób niepełnosprawnych”

Data aktualizacji promesy	Stopa wzrostu (100 = wartość początkowa)	Przyczyna zmiany wartości projektu kluczowego w zakresie kosztów kwalifikowanych (zgodnie z oświadczeniem beneficjenta zawartym w aktualizacji zgłoszenia projektu)
7.05.2018	113,18	Rozszerzenie zakresu rzeczowego w wyniku decyzji Miejskiego Konserwatora Zabytków (zmiana zakresu prac przy wątku ceglanych ścian) i modyfikacja asortymentu prac przy pompie ciepła w wyniku zmiany przyjętych rozwiązań technologicznych
7.11.2018	146,41	Uwzględnienie w kosztach kwalifikowanych pełnej wartości prac związanych z wykonaniem pompy ciepła

Źródła danych: bip.skoz.pl, wypełniane przez beneficjentów karty aktualizacji zgłoszeń projektów kluczowych w zasobie dokumentowym Biura SKOZK.

Wykres 20. Stopa wzrostu wartości prognozowanych i ostatecznych projektów kluczowych w zakresie kwalifikowanych (100 = wartości prognozowana w chwili objęcia projektu promesą SKOZK)

Uwagi dodatkowe do wykresu. Wzrosty oddane liniami przerywanymi dotyczą: 1) wzrostu kosztów projektu realizowanego w dolnym kościele i kolegium Pijarów w związku z wprowadzoną 29 marca 2018 roku zmianą co do istoty zakresu rzeczowego projektu (poszerzenie projektu decyzją SKOZK o remont generalny kolegium, por. wykres 13 z objaśnieniem tabelarycznym); 2) wzrostu kosztów projektu realizowanego przy Ołtarzu Wita Stwosza w związku z decyzją SKOZK z 13 lipca 2018 roku o zawarciu w ramach projektu kluczowego, to jest do końca 2020 roku, całości niezbędnych prac przy ołtarzu, które pierwotnie zakończyć się miały w 2021 roku, to jest poza ramami projektu kluczowego (por. wykres 10 z objaśnieniem tabelarycznym).

W przypadku 10 z 11 projektów nastąpiło w toku realizacji wydłużenie okresu realizacji z trzech (2017–2019) do czterech lat budżetowych (2017–2020). Jedynie projekt realizowany przez Muzeum Narodowe w Krakowie w dawnym Arsenale Miejskim w zespole Muzeum XX. Czartoryskich został wykonany w założonym terminie trzech lat.

Podobnie w przypadku 10 z 11 realizowanych projektów nastąpił wzrost ostatecznych kosztów realizacji w stosunku do wartości przyjętych na podstawie wstępnych kosztorysów i wycen inwestorskich w chwili udzielania pierwszej promesy.

Na podstawie okoliczności wyszczególnionych wyżej w objaśnieniach do wykresów 9–20 wskazać można główne przyczyny wzrostu kosztów realizacji projektów:

- racjonalizacja działań przy zabytku polegająca na rozszerzenia zakresów rzeczowych projektów w trakcie ich realizacji. Decyzje w tym zakresie wynikały np. z uznania za racjonalne poszerzenia zakresu projektu o prace, które wymagałyby wykonania w przyszłości w ramach kontynuacji lub uzupełnienia działań przy zabytku (np. przyspieszenie o rok zakończenia restauracji Ołtarza Wita Stwosza, remont znajdującego się w złym stanie technicznym baldachimu nad wejściem do Grobów Królewskich na Wawelu, rekonstrukcja historycznego wyjścia z babińca na cmentarz w synagodze Remuh, przywrócenie historycznego wyjścia zachodniego z Sali Głównej w budynku PTG „Sokół”) lub z uznania za racjonalne z punktu procesu inwestycyjnego scalenia w ramach projektu kluczowego NFRZK zadań o podobnym charakterze realizowanych równolegle przez tego samego wykonawcę w tym samym zespole zabytkowym, lecz z uwagi na różne źródła współfinansowania zewnętrznego rozpoczętych w ramach odrębnego projektu (przypadek kolegium Pijarów);
- uzyskanie w procesie wyboru wykonawcy cen wykonawstwa wyższych od zakładanych. Okres między 2016 rokiem, w którym formułowano były kosztorysy i wyceny inwestorskie będące podstawą wystawienia przez SKOZK pierwszych promes, a 2020 rokiem cechował się szybkim wzrostem przeciętnych wynagrodzeń w gospodarce narodowej (wg danych GUS wzrost ten wyniósł w układzie rocznym: w 2017 roku – 5,5%, w 2018 roku – 7,3%, w 2019 roku – 7,3%, w 2020 roku – 5,1%), co przekładało się na wzrost cen usług. W sposób szczególny wzrost cen realizacyjnych dotknął projekt kluczowy realizowany w opactwie Cystersów, gdzie inwestor nie powierzył realizacji generalnemu wykonawcy, lecz przeprowadzał na bieżąco, w miarę harmonogramu prac branżowe konkursy ofert (por. wyżej uwaga 2 do wykresu 2);
- się wiedzy o pilnych potrzebach zabytku po zaawansowaniu prac konserwatorskich i robót budowlanych. Analiza danych wskazuje, że czynnik ten nie wystąpił lub miał znikome znaczenie w projektach kluczowych o zdecydowanej przewadze prac konserwatorskich, dotyczących zabytków z uwagi na swoją rangę dla kultury narodowej dobrze rozpoznanych pod względem stanu zachowania. W przypadku projektów o znacznym udziale robót budowlanych czynnik ten miał natomiast duży wpływ na wzrost kosztów, m.in. w związku z nieprzewidzianymi wcześniej koniecznościami wymiany elementów konstrukcyjnych lub wzmocnień posadowienia budynków (dolny kościół Pijarów, PTG „Sokół”), zmianą sposobu konserwatorskiego traktowania zabytku w wyniku bieżących zaleceń władz konserwatorskich (Bastion V Fortu „Kościuszków”) lub pojawienia się awarii infrastruktury (opactwo Cystersów);

- dopuszczenia do ubiegania się o przyznanie dofinansowania z NFRZK w trybie projektów kluczowych przedsięwzięć obejmujących zarówno fazę projektową, jak i fazę wykonawczą danych przedsięwzięć. W tym modelu dofinansowanie zostało przyznane wyłącznie na realizację podjętego przez Muzeum Narodowe w Krakowie przedsięwzięcia dotyczącego dawnego Arsenału Miejskiego w Muzeum XX. Czatoryskich. W wyniku opracowania w pierwszym etapie projektu budowlanego doszło do znaczącego wzrostu kosztów realizacji, m.in. w związku z ujęciem w projekcie zmiany położenia stropu między piwnicą a parterem. Wpływ na to miał fakt, że pierwotny wniosek o dofinansowanie prac w trybie projektu kluczowego złożył poprzedni użytkownik budynku. Projekt udało się zrealizować mimo znaczącego wzrostu kosztów dzięki pozyskaniu przez Muzeum znaczącego dodatkowego wsparcia finansowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (por. niżej wykres 22).

Zalecenie 3.

Należy wdrożyć regulacje zakładające z góry wzrost średnich kosztów projektów kluczowych w okresie ich realizacji, wynikający z przyczyn takich jak wzrost cen i ujawnianie się nowych informacji o stanie zabytku (zwłaszcza w przypadku zadań o dużym udziale prac budowlanych). Zasady finansowania projektów kluczowych powinny być tak sformułowane, żeby inwestorzy, zwłaszcza niepubliczni, mieli świadomość możliwości wzrostu kosztów i niezależnie od deklarowanego wkładu własnego posiadali w chwili aplikowania o środki NFRZK źródło pokrycia w określonym zakresie wzrostu kosztów projektu („poduszkę finansową”). Rozważyć należy wprowadzenie jako zasady założenia, że wzrost kosztów projektu w okresie po przyznaniu promesy SKOZK w określonym wymiarze (np. wynikającym z projekcji wzrostu cen towarów i usług w gospodarce narodowej w oparciu o aktualny wskaźnik inflacji) nie może być w trakcie realizacji przedsięwzięcia kompensowany wzrostem dofinansowania z NFRZK. Tym samym należy eliminować sytuacje, w której inwestorzy podejmują się realizacji złożonych przedsięwzięć nie mając własnych rezerw finansowych na pokrycie wzrostu kosztów realizacji.

Zalecenie 4.

Należy rozważyć wprowadzenie obowiązku składania przez podmiot ubiegający się o dofinansowanie z NFRZK w trybie projektów kluczowych oświadczenia, że jest mu znany stan techniczny obiektu budowlanego objętego wnioskiem oraz że w obiekcie przeprowadzone zostały terminowo przewidziane ustawą Prawo budowlane obowiązkowe kontrole okresowe stanu technicznego. Należy rozważyć rozciągnięcie obowiązku składania takich oświadczeń na okres trwałości projektu.

Zalecenie 5.

Należy rozważyć odstąpienie od finansowania w ramach projektów kluczowych na podstawie jednej promesy przedsięwzięć obejmujących opracowanie niezbędnej dokumentacji projektowej i realizację prac. W ramach zachęcania dysponentów zabytków do podejmowania złożonych, kompleksowych projektów można natomiast rozważyć uwzględnianie w wieloletniej prognozie finansowej NFRZK dofinansowań do projektów tego rodzaju z uruchomieniem środków na realizację począwszy od drugiego roku lat realizacji danej edycji priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” (forma rezerwy celowej w ramach priorytetu, oddawanej do dyspozycji beneficjenta po weryfikacji zgodności dokumentacji projektowej z założonymi celami projektu kluczowego i weryfikacji ostatecznych kosztów projektu).

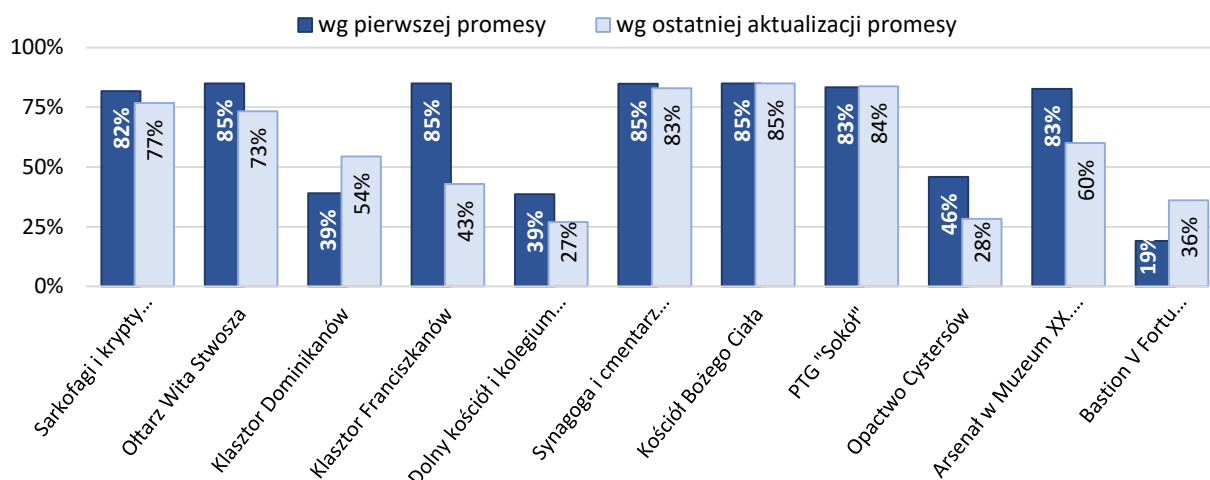
VI.5 Pozostałe źródła finansowania projektów kluczowych (montaże finansowe)

Zgodnie z normą zawartą w § 1 ust. 5 *Zasadach finansowania prac w obiektach zabytkowych ze środków NFRZK* dofinansowanie z NFRZK mogło być włączane w realizację projektów realizowanych ze środków europejskich, publicznych środków krajowych i innych źródeł.

Dzięki aktywności inwestorów projektów kluczowych na polu pozyskiwania innych źródeł finansowania oraz zaangażowaniu środków własnych w przypadku 8 z 11 projektów kluczowych rzeczywiste, zrealizowane zaangażowanie procentowe NFRZK w finansowanie przedsięwzięć okazało się niższe od zakładanych w chwili wystawiania pierwszych promes, a tylko w dwóch wyższe, choć mieszczące się znacznie poniżej standardowego limitu 85% (por. wykres 17). Na szczególne podkreślenie zasługuje, że ową redukcję udziału procentowego środków NFRZK w ogólnym koszcie projektów udało się osiągnąć m.in. w przypadku projektów o najwyższych kosztach ogólnych (Arsenał w Muzeum XX. Czartoryskich, Ołtarz Wita Stwosza).

Wzrost kosztów projektów został zamortyzowany w większym stopniu przez dodatkowe, zewnętrzne źródła finansowania niż przez sam NFRZK. Była to jedna z okoliczności decydujące o doprowadzeniu do końca wszystkich projektów objętych w latach 2017–2020 priorytetem operacyjnym „I. Projekty kluczowe”.

Wykres 21. Zmiany udziału procentowego dofinansowań NFRZK w całkowitej wartości projektów w okresie między przyznaniem dofinansowania a zakończeniem realizacji

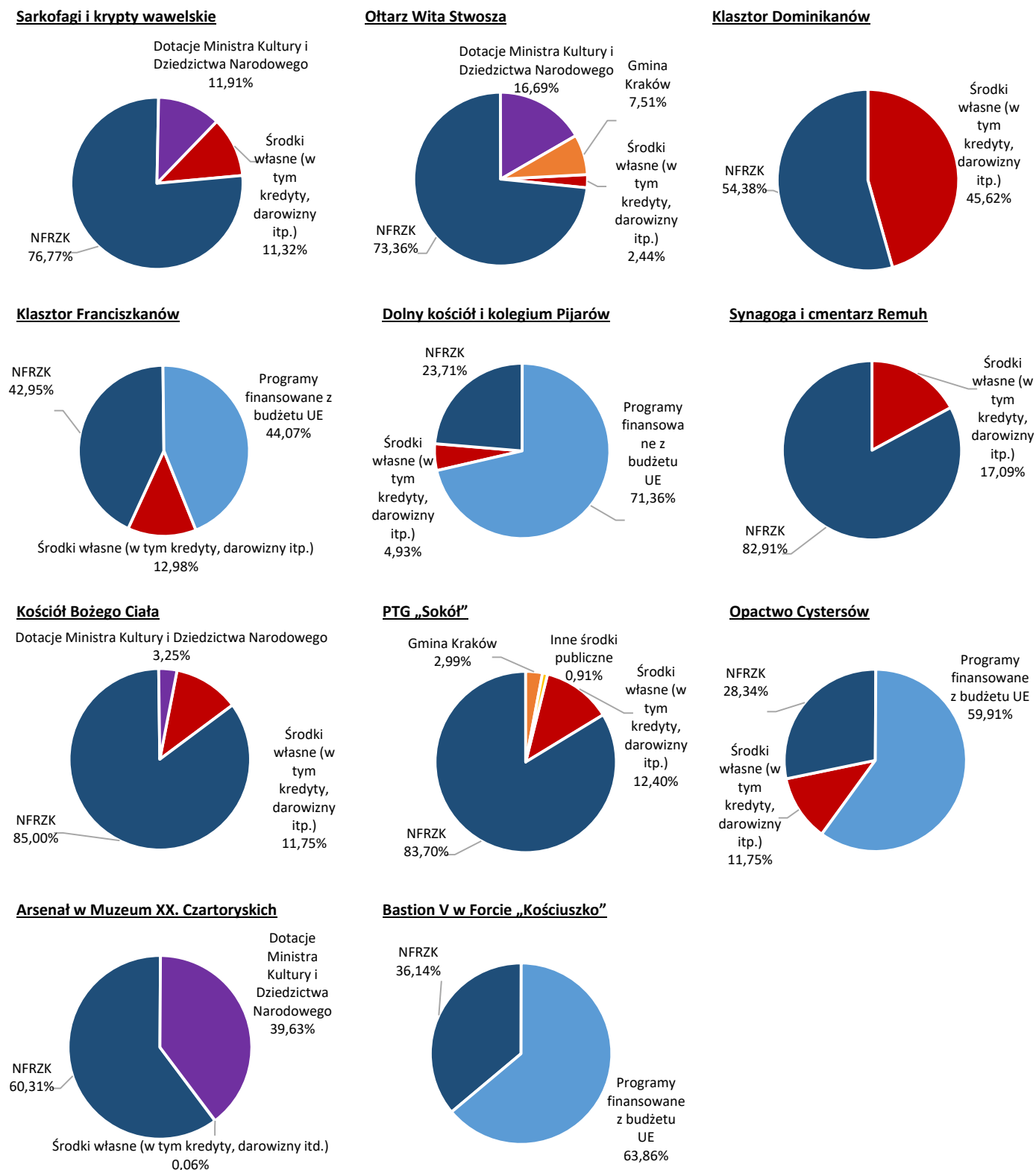

Dane o montażach finansowych w skali poszczególnych projektów kluczowych NFRZK zawarte są niżej w wykresie 22. Wykres 23 zawiera z kolei dane w tym zakresie zsumowane dla całości priorytetu operacyjnego.

Uwagę zwraca udział środków europejskich w finansowaniu 4 projektów. Dowodzi to wysokiej wartości merytorycznej projektów, które niezależnie od oceny SKOZK uzyskały wysokie oceny dysponentów środków unijnych. Biorąc pod uwagę, że wspomniane cztery projekty realizowane były przez podmioty niepubliczne, w tym także organizację pozarządową (Komitet Kopca Kościuszki), można założyć, że możliwość korzystania ze środków NFRZK w stabilnej formule projektów kluczowych była jednym z warunków skorzystania przez tych beneficjentów ze środków środki europejskich.

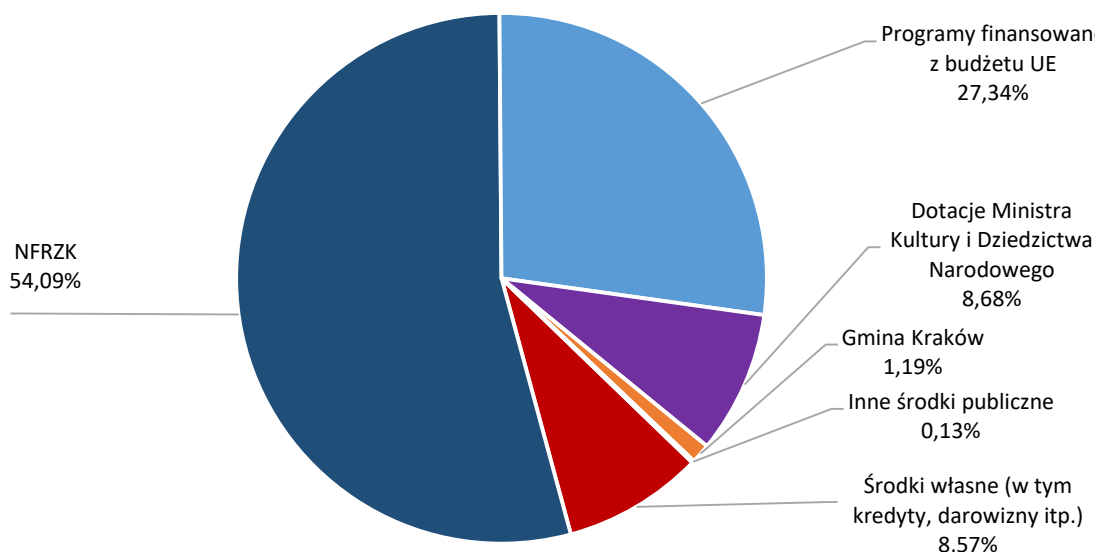
Podkreślić należy zarazem, że mimo wielości źródeł finansowania w skali całego priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” NFRZK pozostał głównym źródłem finansowania, odpowiadając w skali ogółu 11 analizowanych projektów za ponad 54% ogółu nakładów.

Wykres 22. Źródła finansowania projektów kluczowych NFRZK w latach 2017–2020 (koszty kwalifikowane i niekwalifikowane)

Źródło danych: informacje uzyskane od beneficjentów.

Wykres 23. Udział poszczególnych źródeł finansowania w ogóle kosztów projektów kluczowych NFRZK w latach 2017–2020 (koszty kwalifikowane i niekwalifikowane)

Zalecenie 6.

Z uwagi na najwyższą klasę zabytków, które zgodnie z założeniami programowymi SKOZK powinny być obejmowane finansowaniem w trybie projektów kluczowych, uznać należy, że część podmiotów realizujących projekty kluczowe NFRZK ma realne szanse pozyskania współfinansowania projektów z innych źródeł publicznych. Biorąc pod uwagę korzystny wpływ montażu finansowych (efekt synergii, ograniczenie ryzyka finansowego) należy rozważyć maksymalne zsynchronizowanie harmonogramów konkursu o finansowanie projektów kluczowych z harmonogramami innych programów nawet kosztem wydłużenia okresu naboru wniosków. Z uwagi na wymienione korzyści należy także rozważyć premiowanie już na etapie oceny konkursowej zgłoszeń projektów kluczowych NFRZK (poprzez przyznawanie dodatkowych punktów) faktu ubiegania się przez wnioskodawcę o pozyskanie innego źródła finansowania zewnętrznego lub uzyskania kredytu lub pożyczki z instytucji finansowej.

VII. ODKRYCIA NAUKOWE I POSZERZENIE STANU WIEDZY O DZIEDZICTWIE

Przy ocenie rozwiązań organizacyjnych przyjętych przy planowaniu i realizacji priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe” nie można pominąć wpływu zrealizowanych projektów na stan wiedzy naukowej o historii sztuki na ziemiach polskich i odkryć konserwatorskich poszerzające zasób rozpoznanych i udostępnionych elementów dziedzictwa.

W toku przeprowadzonej przez Zespół wizytacji obiektów oraz z rozmów beneficjentami i przedstawicielami wykonawców uzyskano zgodne opinie, że formuła projektów kluczowych, zapewniająca trzy- lub czteroletnią, stabilną perspektywę finansowania prac, wpłynęła korzystnie na dopracowanie koncepcyjno-programowe prac konserwatorskich i możliwość uzupełnienia prac o

komponent badawczy. Związane z tym było poczynienie odkryć, które w niektórych przypadkach dotyczyły już obiektów niejednokrotnie poddawanych w przeszłości konserwacji.

Wśród najważniejszych odkryć i ustaleń należy wymienić:

- sarkofagi i krypty wawelskie: wydobywanie z trumien i konserwację insygniów królewskich – jabłka króla Zygmunta III, korony i berła króla Władysława IV, korony i berła króla Augusta II Mocnego, ustalenie pierwotnej dekoracji złotniczej i malarskiej sarkofagów cynowych, udokumentowanie stanu zachowania szczątków osób pochowanych i wyposażenia pochówków;
- ołtarz Wita Stwosza: zrealizowanie interdyscyplinarnego programu badawczego towarzyszącego pracy konserwatorów, liczne ustalenia dotyczące warsztatu rzeźbiarskiego Wita Stwosza, odkrycie przeoczonej podczas wcześniejszych konserwacji, wykonanej przez twórców na rzeźbie św. Jakuba w scenie głównej inskrypcji potwierdzającej datę roczną wykonania figury (1486). Publikacje naukowe zawierające podsumowanie postępu wiedzy o dziele Wita Stwosza z uwagi na obszerność materiału znajdują się w chwili opracowania niniejszego raportu dopiero w opracowaniu;
- klasztor Dominikanów – odkrycie i wyeksponowanie średniowiecznego pieca hypokaustycznego w piwnicy, liczne znaleziska archeologiczne, w tym dominikański tłok pieczętny z początku drugiej połowy XIII w. i zwornik z XIV wieku z wyobrażeniem hełmu rycerskiego i niezidentyfikowanego ptaka, przebadanie architektoniczne i częściową rekonstrukcję późnoromańskiej ściany z biforium;
- dolny kościół i kolegium Pijarów: odkrycie i interpretację pierwotnego programu architektonicznego dolnego kościoła jako kaplicy Świętych Schodów, odkrycie i przebadanie pochówków w niszach grobowych dolnego kościoła, odkrycie przypisanych wstępnie Andrzejowi Radwańskiemu malowideł ściennych z XVIII wieku w sali dawnego refektarza kolegium, odkrycie i wyeksponowanie murów późnośredniowiecznych kamienic mieszczańskich w partiach ścian piwnic i parteru kolegium;
- opactwo w Mogile: odkrycie nieznanego malowidła z przedstawieniem Chrystusa, przypisywanego Stanisławowi Samostrzelnikowi – najwybitniejszemu malarzowi polskiego renesansu (uwaga dodatkowa: odkrycie poczynione w toku prac remontowo-adaptacyjnych związanych z projektem kluczowym, jednak w pomieszczeniu z formalnego punktu widzenia objętym wyłącznie dofinansowaniem ze środków unijnych); odkrycie i wyeksponowanie w piwnicy średniowiecznego pieca hypokaustycznego;
- PTG „Sokół”: pełne rozpoznanie wystroju malarskiego sal, w tym Sali Głównej, znanych dotąd z przypadkowych, czarno-białych przekazów ikonograficznych.

VIII. PROJEKTY KLUCZOWE A REALIZACJA PILNYCH POTRZEB KONSERWATORSKICH KRAKOWA

Wraz z ogłoszeniem konkursu o dofinansowania projektów kluczowych SKOZK w Uchwale Nr 12/2016 z dnia 2 lipca 2016 roku wskazał 5 najważniejszych w skali Krakowa przedsięwzięć rewaloryzacyjnych, które w ocenie Komitetu wymagały pilnego podjęcia, oraz dalszych 5 przedsięwzięć, które wymagały kontynuacji w kolejnych latach. Dysponenci wymienionych w uchwale zabytków zostali poinformowani o możliwości realizacji wskazanych przedsięwzięć w formule projektów kluczowych NFRZK.

Do prowadzonego w 2016 roku konkursu o dofinansowania projektów kluczowych wpłynęły do SKOZK zgłoszenia dotyczące 7 z 10 przedsięwzięć wytypowanych w Uchwale Nr 12/2016 SKOZK.

W ramach projektów kluczowych zostało zrealizowane z tej grupy w latach 2017–2020 w części lub całości 5 projektów. Były to:

- konserwacja zespołu sarkofagów królów Polski, członków polskich rodzin panujących oraz wieszczów i bohaterów narodowych w kryptach katedry na Wawelu – realizacja pełna, poszerzona o konserwację wnętrza krypt i baldachimu nad wejściem do grobów królewskich;
- konserwacja ołtarza Wita Stwosza w bazylice Mariackiej – realizacja pełna (w ramach kontynuacji prac zaczętych w 2015 roku);
- odnowa wnętrza i wyposażenia kościoła Bożego Ciała na krakowskim Kazimierzu – realizacja częściowa, w wymiarze zgodnym z wolą dysponenta obiektu;
- kompleksowa odnowa najstarszej w Polsce siedziby Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” – realizacja częściowa, w wymiarze zgodnym z wolą dysponenta obiektu;
- rewaloryzacja Kopca Kościuszki wraz z otoczeniem – realizacja częściowa, w wymiarze zgodnym z wolą dysponenta Bastionu V Fortu nr 2 „Kościuszkę” (oddzielne zgłoszenia dotyczące rewaloryzacji stożka kopca, remontu konserwatorskiego elewacji koszar szyjowych i zagospodarowania terenów po zniszczonych bastionach I–III znalazły się na liście rezerwowej projektów kluczowych; zadania dotyczące elewacji koszar i zagospodarowania terenu były następnie dofinansowywane z NFRZK w kolejnych latach w ramach priorytetów operacyjnych II i IV).

W ramach naboru wpłynęły ponadto 2 zgłoszenia projektów odpowiadające postulatowi zawartemu w Uchwale Nr 12/2016 SKOZK z 2 lipca 2016 roku w całości lub w części, ostatecznie niezrealizowane w ramach priorytetu operacyjnego „I. Projekty kluczowe”. Zgłoszenia te dotyczyły:

- kontynuacji rewaloryzacji klasztoru Benedyktynów w Tyńcu. W wyniku konkursu zakwalifikowano do dofinansowania z NFRZK projekt obejmujący rewitalizację historycznych piwnic opactwa, inwestor odstąpił jednak od zamiaru realizacji projektu. W latach 2017–2020 realizowano przy udziale środków NFRZK w ramach priorytetu operacyjnego „III. Obiekty sakralne” prace konserwatorskie i remontowe w kościele klasztorowym;
- kompleksowej odnowy Domu Legionistów im. J. Piłsudskiego przy Oleandrach. Zgłoszenie zakwalifikowano na listę rezerwową projektów kluczowych. W okresie 2017–2020 przedsięwzięcie to zostało zrealizowane przez Gminę Kraków wyłącznie w zakresie remontu elewacji. Do chwili sporządzenia raportu nie zostały zakończone postępowania sądowe zmierzające do wydania obiektu przez dotychczasowego użytkownika Gminie Kraków.

W sprawie 3 przedsięwzięć wymienionych w Uchwale Nr 12/2016 SKOZK z 2 lipca 2016 roku nie wpłynęły zgłoszenia projektów kluczowych. Przedsięwzięcia te do chwili sporządzenia raportu nie zostały zrealizowane. Dotyczy to:

- rewaloryzacji otoczenia i oprawy krajobrazowej wzgórza wawelskiego;
- kontynuacji porządkowania i uczynienia terenu dawnego niemieckiego, nazistowskiego obozu koncentracyjnego KL Plaszów – działania w tym zakresie były realizowane przez Gminę Kraków przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie badań archeologicznych i prac koncepcyjnych. Od 1 stycznia 2021 roku powstała instytucja kultury pod nazwą Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszów;
- kompleksowa konserwacja wnętrza i nowa aranżacja muzealna Starej Synagogi na krakowskim Kazimierzu.

Zalecenie 7.

Należy rozważyć poprzeczenie ogłoszenia nowego naboru wniosków o dofinansowanie projektów kluczowych powtórzeniem przeprowadzonej w 2016 roku waloryzacji potrzeb konserwatorskich Krakowa w zakresie zabytków najcenniejszych z punktu widzenia dziedzictwa polskiego i światowego. SKOZK jako ciało interdyscyplinarne, posiadające szerokie spojrzenie i głęboką pamięć instytucjonalną o procesie odnowy zabytków Krakowa w okresie ostatnich 40 lat może pełnić w tym zakresie rolę integratora działań innych organizacji społecznych, dysponentów zabytków i organów władzy konserwatorskiej. Waloryzacja potrzeb może być oparta o zebranie ankiet (fiszek projektów) pozwalających ustalić stan przygotowania i skalę finansową projektów mogących potencjalnie stać się projektami kluczowymi NFRZK.

Docelowo rozważyć należy powołanie w składzie SKOZK stałej komisji, do której zadań należałoby diagnozowanie potrzeb rewaloryzacyjnych Krakowa z wybiegnięciem w przyszłość ku następnej potencjalnej edycji projektów kluczowych (czyli o 3–5 lat) celem gromadzenia informacji i jednoczesnego inspirowania dysponentów do przygotowywania odpowiednich przedsięwzięć. Efektem działań takiej komisji powinna być lista wstępna (tentatywna) projektów kluczowych przyjmowana i aktualizowana okresowo przez SKOZK, a następnie komunikowana opinii publicznej i dysponentom zabytków.

IX. WERYFIKACJA POCZĄTKOWYCH OCEN PROJEKTÓW I KOŃCOWA OCENA STRATEGICZNA.

Członkowie Zespołu po dokonaniu 21 i 22 maja 2021 roku wizytacji 11 obiektów, w których zrealizowano w latach 2017–2020 projekty kluczowe NFRZK, i po zapoznaniu się z efektami przeprowadzonych tam prac dokonali dwóch ocen punktowych projektów *ex post*.

Pierwsza ocena została dokonana przy użyciu zestawu kryteriów i zakresów punktacyjnych, według których projekty były oceniane *ex ante* przez członków zespołu sterującego w 2016 roku.

Tabela 4. Porównanie wyników ocen eksperckich *ex ante* (2016) i *ex post* (2021) przy użyciu kryteriów oceny punktowej zastosowanej w toku konkursu o dofinansowania projektów kluczowych NFRZK z 2016 roku (por. Tabela 1 na s. 3 raportu).

Lp.	Projekt kluczowy	Ocena ekspercka <i>ex ante</i> w 2016 roku (0–80 pkt)	Ocena ekspercka <i>ex post</i> w 2021 roku (0–80 pkt)	Zmiana oceny (w %)
1.	Sarkofagi i krypty wawelskie	79,75	80,00	0,3%
2.	Ołtarz Wita Stwosza	79,63	79,44	– 0,2%
3.	Arsenał w Muzeum XX. Czartoryskich	75,50	70,71	– 6,3%
4.	Klasztor Franciszkanów	73,38	72,00	– 1,9%
5.	Synagoga i cmentarz Remuh	71,88	73,44	2,2%
6.	PTG „Sokół”	66,29	54,44	–17,9%
7.	Klasztor Dominikanów	64,25	68,89	7,2%
8.	Opactwo Cystersów	59,38	72,44	22,0%
9.	Kościół Bożego Ciała	58,25	73,22	25,7%
10.	Dolny kościół i kolegium Pijarów	54,50	70,78	29,9%
11.	Bastion V Fortu „Kościuszkowski”	52,88	65,88	24,6%
	łącznie:	735,69	781,24	6,2%

Uwagę zwraca fakt, że przy całej złożoności przyjętego systemu punktacji (połączenie kryteriów odnoszących się do zabytku jako takiego z kryteriami odnoszącymi się do założeń finansowo-merytorycznych konkretnego projektu) przeciętna ocena wystawiona po zapoznaniu się z efektami projektów jest średnio **o 6,2% wyższa**, niż analogiczna ocena wystawiona w 2016 roku na etapie rozpatrywania wniosków (z zastrzeżeniem, że zespół sterujący nie wizytował w 2016 roku obiektów przed dokonaniem oceny). Najwyższy wzrost ocen wystąpił w grupie projektów niżej ocenionych w 2016 roku. Może to świadczyć, że informacje o projektach uzyskane od wnioskodawców w konkursie w 2016 roku w zbyt małym stopniu oddawały skalę wiążącą się z projektami wartości dodanej.

Biorąc pod uwagę możliwe zniekształcenie oceny świeżym doświadczeniem bezpośredniego kontaktu z zabytkiem, który po zakończeniu projektu kluczowego odzyskał w wielu wypadkach przybliżę, zatarte lub zgoła zapomniane wcześniej walory artystyczne i historyczne, a także uwzględniając odchylenia spowodowane brakiem w ramach oceny *ex post* „tła” w postaci projektów niezakwalifikowany w 2016 roku do finansowania, można stwierdzić, że powyższa ocena potwierdza wysoką efektywność zrealizowanych projektów.

Skala zmiany oceny *in plus* pozwala ponadto w niektórych przypadkach mówić o znacząco wyższej od spodziewanej, skokowej zmianie postrzeganiu określonych części dziedzictwa i wzroście siły ich społecznego oddziaływania (dotyczyłoby to w szczególności całości zespołu kościelno-klasztornego Pijarów, wnętrza kościoła Bożego Ciała, objętych projektem części opactwa Cystersów, a także części Fortu „Kościuszk”, w której powstało Muzeum Kościuszkowskie).

Niezależnie od powtórzenia *ex post* procesu oceny eksperckiej członkowie Zespołu zostali poproszeni o dokonanie syntetycznej (jednokryterijnej), strategicznej oceny efektu projektów w skali 1–100 pkt. W tabeli 5. zebrano wyniki tej oceny, zestawiając je z podanymi w poprzedniej tabeli wynikami dokonanej przez członków tego samego Zespołu oceny eksperckiej *ex post* (z przeszacowaniem tych ostatnich dla celów porównawczych ze skali 0-80 do skali 0-100 pkt).

Tabela 5. Ocena strategiczna zrealizowanych projektów kluczowych dokonana w 2021 roku i jej porównanie z wynikami oceny eksperckiej *ex ante* (obie oceny w skali 0–100 pkt; kolejność w tabeli malejąco według oceny strategicznej).

Lp.	Projekt kluczowy	Ocena strategiczna (0–100 pkt)	Przeszacowana ocena ekspercka <i>ex post</i> (0–100 pkt)	Odchylenie (w %)
1.	Ołtarz Wita Stwosza	99,56	99,30	– 0,3%
2.	Sarkofagi i krypty wawelskie	98,89	100,00	1,1%
3.	Kościół Bożego Ciała	93,00	91,53	– 1,5%
4.	Arsenał w Muzeum XX. Czartoryskich	91,71	88,39	– 3,3%
5.	Dolny kościół i kolegium Pijarów	91,11	88,48	– 2,6%
6.	Opactwo Cystersów	90,44	90,55	0,1%
7.	Klasztor Franciszkanów	90,22	90,00	– 0,2%
8.	Synagoga i cmentarz Remuh	88,89	91,80	2,9%
9.	Klasztor Dominikanów	88,78	86,11	– 2,7%
10.	Bastion V Fortu „Kościuszk”	84,75	82,35	– 2,4%
11.	PTG „Sokół”	72,56	68,05	– 4,5%

Dane zebrane w tabeli 5. wskazują na silną korelację (zakres odchyień w przedziale jedynie od 0,1% do 4,5%) ocen *ex post* uzyskanych przez zsumowanie specjalistycznych ocen częściowych typu eksperckiego (wartość zabytkowa, wpływ projektu na wizerunek Polski na świecie, kompleksowość projektu itd.) z syntetyczną, jednokryterijną oceną *ex post* całości projektu. Potwierdza to adekwatność przyjętego w 2016 roku systemu punktowej oceny wniosków, chociaż nie zamyka drogi do dyskusji nad rozwiązaniami szczegółowymi.

W dokonanych ocenach *ex post* nie stwierdza się znaczących, mogących mieć charakter systemowy różnic między ocenami projektów o przewadze kosztów prac ściśle konserwatorskich i projektów o przeważającym udziale innych rodzajów kosztów.

X. WNIOSKI KOŃCOWE

Na podkreślenie zasługuje pełna realizacja w latach 2017–2020 roku (w zakresie kosztów kwalifikowanych) wszystkich 11 podjętych projektów kluczowych. W dwóch przypadkach cele projektów w zakresie rozwinięcia lub udoskonalenia funkcji związanych z propagowaniem dziedzictwa, stanowiące niekwalifikowany składnik projektów, zostaną zrealizowane w 2021 roku.

Przeprowadzona ewaluacja nie wykazała poważniejszych wad systemowych przyjętego mechanizmu finansowania. W obszarach, w których ostatecznie zrealizowane parametry projektów odbiegły od założeń przyjętych w chwili ich wdrażania do realizacji (wydłużenie o rok czasu realizacji i wzrost kosztów), nie ma podstaw do założenia, że alternatywne zastosowanie innych mechanizmów finansowania dostępnych w ramach oferty NFRZK w latach 2016–2020 przyniosłoby lepsze rezultaty. Przegląd działań dysponenta NFRZK w zakresie nadzoru nad realizacją projektów i podejmowania decyzji o zmianie ich parametrów wskazuje na zebranie i posiadanie na każdym etapie kompletu informacji niezbędnych do oceny racjonalności decyzji o modyfikacji parametrów finansowania.

Na podkreślenie zasługuje także fakt, że poprzez formułę projektów kluczowych oddano do dyspozycji dysponentów zabytków narzędzia realizacji złożonych, kompleksowe przedsięwzięć o skali nakładów znacząco wyższej i silniej skoncentrowanej w czasie, niż w innych trybach udzielania dofinansowań z NFRZK stosowanych przed rokiem 2016. Szczególną wagę oferta taka miała dla dysponentów zabytków, które wymagają na czas rewaloryzacji całkowitego lub częściowego wyłączenia z użytkowania, co siłą rzeczy narzuca potrzebę koncentrację dużych nakładów w stosunkowo krótkim czasie.

Z uwagi na dostrzegalną potrzebę unowocześniania i poszerzania dostępu społeczeństwa do najcenniejszych zasobów dziedzictwa, formuła projektu kluczowego poprzez ścisłe powiązanie regulaminowe rozliczenia dofinansowania z realizacją założonego celu w zakresie udostępniania dziedzictwa, pozwalała dysponentowi środków NFRZK mieć wpływ na realizację przy udziale środków NFRZK celów społecznych wykraczających poza samą odnowę substancji zabytkowej. Należy to uznać za zmianę korzystną.

Zespół zaleca kontynuowanie finansowania rewaloryzacji zabytków Krakowa w formule projektów kluczowych traktowanych jako jedno z kilku narzędzi NFRZK.

Jednocześnie w niniejszym raporcie sformułowano następujące zalecenia wymagające pogłębionej analizy przez właściwe organy SKOZK:

- zalecenie 1 w sprawie zdyscyplinowania beneficjentów w kwestii terminów ogłaszania zamówień publicznych przy jednoczesnym publikowaniu w tym zakresie informacji zbiorczej mającej charakter ramowego planu zamówień (s. 20 raportu);
- zalecenie 2 w sprawie utrzymania kwalifikowalności w miarę szerokiego spektrum asortymentów w celu zachowania przez NFRZK możliwości realizacji zróżnicowanych potrzeb rewaloryzacyjnych, z uwzględnieniem kwestii kosztochłonności późniejszego użytkowania zabytku (s. 23 raportu);
- zalecenie 3 w sprawie ograniczenia możliwości ubiegania się o zwiększenie dofinansowania z NFRZK w przypadku wystąpienia wzrostu kosztów dającego się w oparciu o doświadczenia historyczne przewidzieć na poziomie systemowym na wstępnym etapie projektu (zobowiązanie beneficjenta do zaplanowania na etapie ubiegania się o dofinansowanie z NFRZK rezerwy finansowej środków własnych na pokrycie uprawdopodobnionego wzrostu podstawowych kosztów realizacji projektu; s. 32 raportu);
- zalecenie 4 w sprawie oświadczeń inwestorów o znajomości stanu technicznego obiektu budowlanego i dokonywaniu obowiązkowych kontroli okresowych tego stanu (s. 32 raportu);
- zalecenie 5 w sprawie odstąpienia do finansowania projektów łączących fazę projektowo-dokumentacyjną z fazą wykonawczą lub wprowadzenia w takich przypadkach dwuetapowości przyznawania dofinansowania z NFRZK (s. 32 raportu);
- zalecenie 6 w sprawie optymalizacji terminów konkursu o dofinansowanie z NFRZ projektów kluczowych pod kątem tworzenia przez beneficjentów montażu finansowych (s. 35 raportu);
- zalecenie 7 w sprawie intensyfikacji przez SKOZK działań inspirujących nowe, potencjalne projekty kluczowe i nadania tej formie działalności SKOZK charakteru zinstytucjonalizowanego (s. 38 raportu).

Kraków, 28 maja 2021 roku

*Przewodniczący zespołu do spraw ewaluacji podsumowującej
priorytet operacyjny NFRZK „I. Projekty kluczowe”
w latach 2017–2020
/ – /
Borysław Czarakczew*